

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujságra a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., július—szeptemberre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Csokonai Vitéz Mihály.

(1773—1805.)

Hinné-e valaki, hogy Csokonai Vitéz Mihály arcképe még mindig hiányzik a „Vasárnapi Ujság” képcsarnokából? Sietünk betölteni a hézagot s engedelmet kérünk, ha e nagy népszerűségű jelesünk megemlékezésénél kissé távolabb kezdjük jellemrajzunkat.

Két tehetségünk van, mellyek okszerű használata által a boldogságot az emberi társaságban legjobban megközelíthetjük, egyéni tökéletességünket legtovább vihetjük: az *ész* és a *szív*; miből önként következik, hogy e két tehetség kellő iránybani fejlesztése az irodalomnak, mint a közmívelődés leghatalmasabb előmozdítójának, főfő — sőt kizárólagos feladata, annyival is inkább, mivel a köz tanodai pályán — sajnos! — minden figyelem inkább csak az ész kimivelésére levén fordítva, a szív ápolására igen kevés marad, s így a tanodák e tekintetbeni mulasztását is az irodalomnak kell lehetőleg helyrehozni. Önként értetik már, hogy a kettős cél elérhetésére két különböző ut vezet, s míg az *elme* kifejtését, ismeretkörünk rendszeres gyarapítását a *tudományos* irodalom eszközli: a *szív*,

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY.

az erkölcsök nemesítésére a *költészet* vagyis szépirodalom van hivatva.

Innen első tekintetre könnyű lesz belátni, milly nevezetes szerepet játszik a szépirodalom, s milly nagy és fontos feladat jutott számára egy nép mívelődését, felvilágosodását illetőleg; tán fontosabb mint a tudományos irodalom számára, mert hisz rendszeres vagy rendszertelen ismeretek hiánya senkit sem akadályoz polgári és emberi kötelességei teljesítésében, míg ellenben jó szív és nemes kedély nélkül a legfényesebb elme, legbővebb tudomány is csupa csendő ércz és pengő czimbalom, s a társadalomnak sokszor valóságos mételyévé válik.

Ezért a tudomány, melly egyedül képes egy nemzet közéletének a kellő irányt megadni és a virágzását elősegítő eszközöket kijelölni, minden irodalomnak fő és nélkülözhetlen kelléke ugyan, de más részt a szépirodalom is, mint a tiszta izlés és evvel karöltve járó erkölcs iskolája, a nemzeti szellem legerősebb támogatójaul, a haladás legfontosabb emeltyüjeül szolgál, s az olyan

és versíró, ki magasztos hivatásával vissza nem élve, magát pusztai időtöltésnek nem tekinti, s tisztét a papirosvesztegetéssel egyenlővé nem teszi, hanem a szeme előtt lebegő szent célt felfogni s érette lelkesedni bír: megérdemli, hogy előtte kalapot emeljünk.

Illyen „Isten homlokából kipattant szikra“ volt (a költővel beszélve) Csokonai Vitéz, — s nem rajta, hanem egyedül akkori kedvetlen társadalmi és irodalmi viszonyainkon mult, hogy a szikrából világra szóló láng nem támadt. Így is költőink közt Petőfin kívül, egy sincs, a ki korára és a tulajdonképeni népre oly nagy és tartós hatást gyakorolt volna. Kisfaludy Sándor muzsája szólalt meg legelőbb igazi magyar hangon, de Csokonai volt első, ki a nép kedélyvilágába öntudatos buzgalommal belemertülve, érzést, gondolatot onnan merített. Ez, a művein veres fonalkint áthúzódó honszeretet, s a nyelv és költészeti formák gazdagítása körül tanúsított komoly és sikerdus munkássága számára az irodalomtörténetben mindvégig tiszteletreméltó helyet biztosítanak.

Született Debreczenben, 1773. november 17-én, derék közeprendű szüléktől. Tanulmányait a reformátusok ottani főiskolájában végezte, hol költői tehetsége már korán kitűnt s verses dolgozatai tizenkét éves korában figyelmet gerjesztettek, — mit ő szakadatlan tanulmányokkal igyekezett fenntartani és igazolni. Ezért a kedélyével kevésbé egyező tantárgyakat nem nagy előszeretettel s szorgalommal járta ugyan, de annál örömelebb tanulta azt, a mi lelkével rokon volt: az ó- és újkori klasszikusokat, sőt az akkor még kevésbé mivel természettudományokat is. A görög dalköltészet vezércsillagát, Anakreont, eredetiben élvezte; azonkívül magáévá tette a latin, franczia, olasz és német nyelvet, sőt az angol és keleti nyelvekben is birt jártassággal. Ekép, bár függetlenségre termett lelke a száraz iskolai rendszerrel megegyezni nem igen birt és sokszor erős összeütközésbe jött: fényes elmetehetsége és dus tanulmánya, számára azok becsülését is megszerezték, a kik formákhoz nem szabódó, s a kedélyölő iskolai korlátokon tulesapongó szellemét nem szerették. Így történt, hogy a theológiát elvégezve, ugyancsak a debreczeni kollegiumban a költészeti osztály közkedvességű tanítójává lett. De a rideg iskolai élet ellen — hol a szív az ész rovására el van mellözve — meleg keblében támadt visszahatás a leczkék és templomozás elhanyagolására s fegyelemelleni lépésekre ragadta, — mi által az előjáróság kedvetlenségét vonta magára és hivatalát elvesztette. Élete azontul folytonos viszontagságok s élvben-szenvedésben gazdag hányódások láncolata volt. — 1795-ben Sáros-Patakon a magyar jogot hallgatta, s bár a tekervényes és sivár törvénytudomány fellengő lelkét lebilincselni nem tudta: az ott talált szíves baráti kör, s a szép hegyaljai természet, roncsolt kedélyére jótékony befolyást gyakoroltak. Következő év őszén — midőn már Kazinczyval s az akkori irodalom jobbjával ismeretségben és levelezésben állott — Pozsonyban találjuk, hol az 1796-ki emlékezetes országgyűlési mozgalmakban élénk résztvett, s a nemzeti lelkesedés tolmácsául szegődven, előfizetés útján „*Diétai magyar musza*“ című heti folyóiratot indított meg, de a mellyből pártfogás hiánya miatt csak néhány szám jelenhetett meg, s a költő az év végén Pozsonyt odahagyván, ismét vándorolni indult. Komáromban ismerkedett meg Vajda Juliánával s ez ismeretség szolgált Lillához irt szép költeményei alapjául. Azonban Lillát (ki közel 70 éves korában, ugyancsak Komáromban most négy esztendeje halt meg) nőül nyernie nem sikerült, — s a leány, a szegény költőt mellözven, kezével vagyonos üzért boldogított. E körülmény Csokonai érzékeny kedélyére akkor nyomasztó befolyást gyakorolt, de lelkének rugékonysága nemsokára ismét visszatért, bizonságaul, hogy szenvedélye, nem annyira mély, mint heves volt. De ettől kezdve az azelőtt is kedvelt kalandos élet második természetévé vált, úgy hogy az 1798-ban Csurgón a derék gróf Festetics György által számára alapított reform. gymnasiumi költészeti tanszéket rövid másfél évnél tovább betölteni képes nem volt, s 1800. tavaszán Somogyot odahagyva, „önérzetével és zsebében két forinttal“ visszaindult Debreczenbe. Itt élt azontul anyjánál, a barátságának és a muzsáknak; időközben Pesten is gyakran megfordulva s műveinek kiadót keresve, de hiában; míg az 1802-ki nagy tűz által anyja nádfedeles háza, kertjével s benne a rózsalugassal és öreg bodzafával — lángok martalékává lett. A folytonos izgalom és éjszakázás egészségét is aláásták, s mint annyi jelesünk, meghalt legszebb korában, 1805. jan. 28-án, 32-ik évében, midőn épen rég tervezett nagy nemzeti hőskölteménye kidolgozásához akart kezdeni, mellyre már több évi tanul-

mányt fordított. Az életében sokszor félreismeret s üldözött költőt szülővárosa kiváló tisztelettel és megilletődéssel kísérte örök nyughelyére.

1818-ban a gróf Festetics György pártfogása mellett tartott keszthelyi Helicon-ünnepen a Georgicon kertjében emlékére élőfát ültettek; 1823-ban Ferenczy István, az első magyar szobrász a debreczeni főiskolai könyvtár számára márvány mellszobrát faragta; 1836-ban pedig biharmegyei tisztelői, 80 mázsás vasgulát emeltek a gazdag szelleméért s széles ismereteiért társaséletben is közkedvességű lantos sirjára. *) — De a „Csikóbőrös kulacs“, „Paraszt-dal“, „Szegény Zsuzsi“, „A reménység“—hez irt óda stb. halhatatlan szerzője a nemzet szívében emelt magának el nem muló eleven emléket.

Művei számos kiadásban s legjelesebb összeállítással a Toldy Ferencz által szerkesztett „Nemzeti könyvtár“—ban forognak a közönség kezén. Legközelebb Heckenast gyöngykiadásában jelentek meg válogatott költeményei, szintén Toldy Ferencz által kiszemelve.

Zilahy Károly.

A beduin.

Néma sikon jár a beduin, Szívében olyan néma kín,	Szenvedőkkel tűr a szenvedő, Csak mulik és fordul az idő.
Néma és tán határtalanabb Mint maga a szörnyű sivatag.	„Türelem, vigasztaló panasz, Gyáva lelkek kerítője az.
Arcza merő tiszta becsület, Vajh mi bánthat ily nemes szívet?	A ki türhet, türjön frank urat, De csak szolgál az és az marad.“
Tán, hogy olyan árva, társtalan, Illy vadonban így magába, van?	— Beduin, véged van, fuss! amott Közelitnek győztes lovagok.
Kérdik tőle: ember, jóbarát, Mért sanyargod a rideg hazát?	Egész dárdaerdő vesz körül, Mi haszna vagy bátrabb egyedül.
Mért kerülnöd társas életet, Szerető családot, tűzhelyet?	„Egy lábíg kiöltük törzsödet, Add meg magad, vesd el törödet.“
Nézd e tiszta szem hogy elborul, E szelid aacz hogy elkomorul:	Már e szókra élve nem felel, Életét olesón nem adja el.
„Városokban békót hordanak, — És a pusztai örökké szabad.“	Nyelve helyett kardja válaszol, S olvashatni holt vonásiról:
Nemes férfiú, felebarát, Békétürök nyernek koronát;	Hogy ha nyerne száz új életet, Mind a százszor ekként halna meg.

Vajda János.

Az utolsó budal basa.

Történeti elbeszélés JÓKAI MÓR-tól.

(Folytatás.)

— A mi a csillagokban vagyon irva! szolt Ihánzáde ihletett arczczal.

— Ne állj nekem elő csillagokkal, imám; én kálvinista vagyok: a mit hiszek, azt erősen hiszem, hanem azután erős dolog is velem valamit elhítenni. Elöttem az auspiciumok, constellatiók, horoskop felállítás, szellemidézés, mind szemfényvesztő mesteresség; jó megcsalni vele a köznépet, meg a nagy urakat; de felvilágosodott ember arra nem ad semmit. Én pedig, tudd meg, hogy Wittenbergben jártam akademiákon; azért én bizony a ti török jóvendöléseiteket sem hiszem, akár az *abadir* mondta is azokat neked, akár a *takimi vekai*-ből olvastad, akár elhagytad magadat temettetni félholtan, s ismét felásatni, hogy az alatt a más világon a profétával beszélj. A jóvendőkbe nem láthat be emberi lélek, mert az a teremtő titka.

Ihánzáde figyelmesen hallgatá a fiatal protestáns szavait s néha helyeslőleg inte rá fejével.

— Igazad van, fiam. Az *abadir*, a magától író nád, a *takimi vekai*, mind szemfényvesztés, a csillagokban nincsen semmi irva; az eltemetett dervis álomitalt vesz be, attól lesz tetszhalott; a kettős látás nem egyéb, mint két embernek összebeszélése, hogy ha a kérdező mondatát ez vagy amaz igével végzi, amannak mit kell rá felelni; mikor a pergamenre hintett fekete porzó a kérdező szavára egyszerre elkezd betükké alakulni, s feleletté válik, az nem egyéb, mint vaspör, mit egy rejtett mágneshegy a pergamen alatt járva emberi akarat után alakít.

*) Ez emlék rajzát s leírását lásd alább.

— Tehát csak játék.

— És mégsem játék; a meztelen igazmondás olyan utálatos alak, a kit meghajigálnak sárral, de ha beburkolják a jóslatok titkos fénykörébe, bejárata van a császárok és padishák palotáiba is. Mikor a becsületes emberek, az igaz férfiak mindnyájan száműzettek a szerályból, vagy az eunuchok parancsára éjszaka megfojtattak, hogy a nagyoknak, a hatalmasoknak ne legyen többé, a ki igazat mondjon, a ki a szultán kezét megfogja, midőn azt saját országai vesztére felemeli, akkor nem volt más eszköze az igazságnak, hogy szavát hallassa, mint a hazugság palástját venni fel magára. Ki mondhatta volna meg Ibrahim szultánnak, hogy mik történnek egész országában? ki szerálya belsejében, nyusztprém-mel köröskörül kivert szobákban ezerötszáz rabnő énekétől, bortól és ámbra-füsttől ittasan hevert, s mikor kiment a városba, az utcákon embernek nem volt szabad látszani sehol. De a Mehlewi még is odaveté magát lova lábaihoz s beszélt hozzá; és nem bántották, mert őrtült. S ha a hét Khaszéli szultána közül valamelyik, tán a *Ssadzsbaghli* (a felkötött haju), vagy a kegyenczrabnők, a *Shekerpara*, vagy a *Shekerbuli* (czukorfalat, czukorlapda) unták magukat s játéku, mulatságul beboosáták a vén *dervist*, ki az abadirból rejtélyes jóslatokat tud nekik mondani, akkor a szultán is odajött, ő is mondatott magának jövendőt. S a szemfényvesztő olyankor nem saját hasznáért beszélt, hanem a közromlás miatt. Ez uton sok veszély elhárult az ozman birodalom felől; sok rossz ember végit érte; a jósök, a *verseket iróbohócok* sok kegyenczet megbuktattak, kiknek a divántanács minden gyűléte még csak fejfajást sem okozott. A szultán egykori kegyencze a szilihdár aga végre meg akará törni e rejtélyes befolyást, melly egyedül volt rá nézve veszedelmes. A költőket, kiknek csipős verseit a szerályban olly örömet olvasák, száműzeté Sztambulból; a jósokat a Jedikulába vettette; a kitünőbbeket megfojtatá s a rabnőknek nem volt szabad többé a jóslatokkal foglalkozni. A szultánnak azt mondták, hogy ez csak játék, melly hozzá nem illik, mert csak gyermekeknek és tudatlanoknak való. A siketlelkű bohócok felvilágosodásról beszéltek a bölcsek ellenében. Mi elmentünk száműzetésünk helyeire; a kegyenczek nem hallják jóslatainkat többé. De hallják, a mi azoknál rettenetesebb: a jóslatok beteljesültét! Elveszett Érsekujvár, elveszett Esztergom; mit mi *Dsigerdilennek* nevezünk, *kereszténynek szívét átjárónak*, ez most ránk nézve lett Dsigerdilen; elvették tőlünk *Vácot*; tavaly megostromolták Budát s a basa a védvívásban lelte halálát. Ezt meghallják Sztambulban is, s valahányszor egy ilyen rémhirt hallanak, utána mondják, ezt megjósolá Ihánzáde Mehemed! s mindannyiszor egy kegyencznek a feje alá hull, mind addig mig egy van, a ki Ihánzáde és a padishah szive között áll.

— Ebből annyi kiderül, hogy a jövendőmondás nálatok szép és üdvös intézmény, de még az nem, hogy igaz dolog-e? s legkevésbé az, hogy minek keversz te engemet bele, mikor én nem vagyok a szultánodnak se kegyencze se fővezére?

Ihánzáde hagyta beszélni a tüzeskedő ifjút, nem vágott szavaiba.

— Édes fiam, ha az ember csak azt tudná, a mit szemeivel lát, akkor a kutyánál valamivel alávalóbb állat volna, mert az megérzi a földrengést előre s elfut onnan. Az embernek illy ösztöne nincs, de van helyette esze. A ki ötven évig a magas Kapu udvarában élt, ki tolmács volt sok ideig a divánnál s Európa minden hatalmasságánál levő főurakkal, tudósokkal ismeretséget kötött, a ki tudja, hol és mi végre, ki ellen és ki mellett kötnek szövetséget: annál sem hazugság, sem csudatétel, ha évekkal előre biztosan megtudja mondani, minő országos változások fognak történni a világon? Nem kell álomlátás hozzá, hogy tudjam, mi történik Sztambulban és Edrenében. A szultán történetírója Abdi nem jegyzi-e fel napról napra azon eseményeket, a miknek kimaradhatlan gyermeke a jövendő? Ha egy terhes nőt látsz, nem megtudod-e jósolni, hogy gyermeket fog szülni, s ha apja szerencsen volt, nem megmondhatod-e előre, hogy gyermeke mulát lesz? Illyen terhes anya az idő, és a születendő jövőnek épen illyen fekete apja van. Az ozman birodalom belül régóta rohad már, és ellene régóta szilárdul össze egy ellenséges hatalom a világ minden keresztényeiből; izról izre fogják rólunk letépni a hatalom karjait, miket dicsőbb elődök növesztének a törzsre. De ez javunkra válik. A szerencse, a gazdagság, a fényűzés elpuhitott bennünket; mindenki csak saját gyönyörűségére gondol; kell, hogy nagy csapások érje-

nek bennünket, hogy saját kapuinkon dörömböljön az ellenség vaskeze; hogy felébredjünk az átkozott álomból, mellybe a kéj, a mámor süllyeszté mindenkit; mert a míg egy kéjpalota van az édes vizek mellett, addig nincs gyógyulás az ozmanlik számára, de majd ha a padishah ismét rászorul arra, hogy azon a teve-bőrön üljön, mellyen Omár khán aludt a pusztában, akkor ismét új nap fog sütni Törökországra.

Az öreg dervis egészen tűzbe jött e szavakra; épen illyen szavakért huzták karóba azelőtt egy héttel Mohamed Lárit a Valideh Khan előtti téren. A szultán lóhátról nézte a kivégzést, s hallotta, mit beszélt hozzá a rajongó.

— Édes fiam, folytatá az imám, Bécs felszabadulása óta nekünk nincs maradásunk Magyarországon többé. A háromkezü birodalom most nem három karral támad, hanem három karral védi magát. A karok még erősek, de a fő, de a szív rossz, erőtelen. A hadsereg virága nem harczol, hanem Sztambulban lázong, vezéreket; ulémákat emelget és buktat, ki hogy fizet? A főpapok veszenyeznek a basákkal a fényűzésben, a rabnőkkel való mulatásban; a nép zsarolásában; maga a mufti, Sheik Vani megy rossz példával elő. Egyszer, midőn épen arról prédikált a népnek, hogy a Korán szerint kárhozatra jutnak azok, a kik igazságtalanul szerzett vagyomból rabnőket, nyalánságokat vesznek; megkérdelem tőle: hát te magad nem igazságtalanul jött vagyomból vásárolsz-e? Nevetve felelt rá a mufti: az nem úgy van; én, ha rabnőt vásárlak, *hitelbe veszem*; tehát azzal a pénzzel még tartozom, a min vettem, csak később szerzem azt meg; tehát az irás *szavai* ellen semmikép sem véték. Hát maga a szultán? a birodalom feje? egy ollyan fő, mellyben nincs gondolat. Egész életét vadászatban tölti: egész hadseregek indulnak ki vele dämvadakat, medvéket hajtani, s estendenként Abdinak azt kell jegyezni, hány vadkant és szarvast ejtett el a szultán saját kezével? Ez üres, lélektelen hajhát félbeszakítja néha egy ünnepély mindenféle oktalan alkalomra; például, ha a Validehnek egy új tulipánja kinyílt, ezt meg kell ünnepelni egész Sztambulnak. Illyen eseményekből áll most az ozman birodalom története, mit Abdi az utókor számára megír. Nyujtsd mozdó tálatmat Abdi! a szultán megmossa kezét szappannal. Ird fel a történetkönyvbe, hogy én megmostam kezem szappannal. Illyen nagy dolgok vannak ez évben fölírva Törökország történetében. Egy napon kérdezé a szultán Abdit: mi van ma beírva a naplóban? Valóban, szóla a történetíró, mai nap semmi sem történt. Erre Mohammed felkapott egy dsiridet s hozzá hajítá, hogy a dsirid hegye végig hasított a Abdi vállát. No már most van mit beírnod a naplóba: történt valami. És ugyanazon napon történt az, hogy az ozman hadat kétszer megverték tengeren és szárazon.

Petneházy gondolá magában: ez ugyancsak malecontentus egy vén török, aligha valami ivadéka magyar nem volt.

— Hanem hát lásd, kegyes imám, én nekem semmi bajom a te bajoddal, nekem a te szultánod nem szultánom, én nem akarok Sztambulban divántanácsnok lenni, sem szandsák-főnök a tartományokban; én nem verekszem Törökország jóvoltáért, hanem harczolok a magam hazájáért s minthogy ti is épen az ellen harczoltok, a ki ellen én, így találkozunk mindig egymás oldala mellett, de soha sem egymással szemközt. A basák, kik fegyverszövetségeseink, nem kedves emberek; de legalább őszinték a gorombaságig; a mit meg lehet fogni, azt elveszik; de a láthatlanokhoz nem nyulnak; s azért, a mit hiszek, vagy nem hiszek, nem visznek gályákra.

Ihánzáde e szókra fölállt vankosáról s egy vas lábát felnyitva, abban egy csomó penészes iratot mutatott Petneházynek.

— Itt vannak Mátyás királytok s a budai kormányzó basák irattárának legtitkosabb okmányai. Ollyan levelek, a mikről, ha kibeszéled, hogy szemeiddel egy pillantást vetted beléjük, az elég lesz arra, hogy a magad fejét és az enyimet elveszítsd; de meg kell látnod őket, hogy megtudd, mit jelent rátok magyarokra nézve a basákkal való szövetség. Im itt ez összekötött könyvben vannak foglalva Mátyás király és Dsem herczeg közötti alkudozások. Ez volt az alkudom, hogy a magyar a török nemzettel egy kalap alá kerüljön, mint van egy részben most. Bölcsek királytok visszautasítá a kínákozást, pedig ő volt hivatva, ollyan urat játszani a törököknél, mint ők játszanak nálatok most. A boritékra saját kezével látod felírva e sorokat (minő erőteljes vonások!): „A ki ellenségével szövetségzik, saját testébe veri a kést.“ Emitt vannak Kara Mustafa levelezései egy római birodalombeli nagy államférfival; csak az

aláhuzott veres sorokat lásd, a mik ezen kezdődnek : „Legyen a magyar a czethal gyomrában, de egy helyen, nem fogja semmi megemészthetni; de oszszátok kétfelé s tegyétek két külön paradicsomba, és el fog veszni!”

Sok volt még ott megírva, mik új dolgok voltak az avatatlanok előtt, de miket Petneházy csak vállvonítva hallgatott.

— Mind tudom én ezeket, Mehemed; én soha sem reméltem semmi jót a török barátságából, de tudod, van egy elv, a mi néha dühödt ellenfeleket is egy sátor alá hoz; ezt így hívják, hogy „*idem nolle*“ (ugyanazt nem akarni). Ez tart bennünket itt; ha az betölt, akkor következik a határozottabb jelszó. Akkor különválnunk, de addig maradunk. Látod, nem vagyok kevésbé őszinte mint te vagy. Titkaimat mondom ki, a mikre nagyon jó ez az ölnyi vastag boltozat itt.

— És ha ezeket a titkokat már tudnák az ozmán főurak is? ha jól tudnák azt, hogy a magyar nem harczol a római császár seregében levő magyarok ellen, sem azok ő ellene; hogy a magyar segéd-csapatok, a honnan csak lehet, elkésnek a csatából, miben a török fogyasztja magát...?

— Azt mondanók rá, nem igaz, fényes példák igazolják az ellenkezőt s helyén maradna mindenki.

— Egy bizonyos napig.

— Az ítéletnapig.

— Azt mondtad, hogy őszinte vagy, azt mondtad, hogy kálvinista vagy; egyik sem vagy! van egy jel, mellyre mindnyájan megfogtok futamodni a török táborból. Midőn vezértek, a mindnyájatoknál esze-
sebb és merészebb Tököli, utoljára hadnagyait összehívá, nem ezzel vált-e el tőletek : „a török holdja fogyóban van, félő, hogy veszteségeinek okát bennünk találandja, én közéjük megyek bűnbak gyanánt, de ti vigyázzatok arra, ha hírét halljátok, hogy engemet valahol elfogtak, akkor mindenkinek ott jobb, a hol a bőre nem ázik.“ Nem ezt mondta-e Tököli?

Petneházy bámulva inte fejével igent. Valóban így volt.

— No tehát tudd meg, hogy Tökölit négy nap előtt elfogató a nagyváradi basa s fogva küldé Istambulba, te pedig el fogsz szökni Budáról még ez éjjel.

(Folytatás következik.)

Csokonai Vitéz Mihály sirja Debreczenben.

A hatvanutczai temető egyik szögletében áll a költő egyszerű elhagyatott sirja.

Milly elhagyott, elvadult hely ez! Ut, nyom nem vezet hozzá, a kidült bedült fejfák között buján tenyészik a gyom, burján és a vad csalán; övig érő giz-gaz, katangkóró lepi a temetőt, oly rideg, oly megdöbbenő siri borongás lebeg e vidék felett, hogy a kegyeletes szív, melly a helyet fölkeresi, tompa fájdalommal szorul össze, míg eléri az egyszerű oszlopot.

Egyszerű vasoszlop ez, mit tisztelői állítottak a békében szunyadó porai fölé. A tisztelő hazafiak közül pedig sok talán imitt

amott aluszsa már örök álmát, s erről is el lehet mondani, hogy itt is a „*hálállanság szellője ingatja a feledés túskebekrait.*“

Pedig a néma hant alatt az ország legelső népköltője nyugoszik, ki édes szavával zengé először a nép dalait, szeretni tanítva nyelvet, hazát, és nemzetet, ki legelőször dalolá : „magyar! hajnal hasad!“ és a jövő nemzedék szívébe a szerelem és honfi remény édes balzámát, mézét csepegteté. — Ő is elhalt mint a többiek, az

ő sirja is elfelejtve, mint a többieké. — Kit meg nem tört semmi vész, ki annyi baj, nélkülözés és reménytelenség útján megtartá a bizalmat, ép férfi-szívet, a jó és törhetlen eleven-ségü kedélyt és a büszkeséget; ki a könyek közt mosolyogni tudott, és a mosolyban a sors viszontagságait gunyolá, — kit senki és semmi meg nem tört, meg nem alázott, — megtöré végre a sir.

Az egyszerű vasoszlop kettős talapon álló gúla, mellyet nyolcz golyó emel, tetejében koszoruzott áldozó csészével, egyszerű, — de szép s némán is olly sokat beszél. Előlapján ez irás olvasható :

Csokonai Vitéz Mihály született 1778. Debreczenben megholt 1805. Hazafiai emelték 1836.

A hátulsó lapon :

„— a muzsáknak szózatja, A sirt is megrázkodtatja S életet fuval belé.“

Jobbról egy lant, s balról megkoszoruzott művei szemlélhetők.

Leültem az oszlop lépcsőjére. Elmerengtem. Lelkemben felkölt az aluvó költő képe. Egy eredeti életerős szellem, letörve a szenvedés és az életteher alatt, a férfikor legszebb idejében legérdekesebb küzdelmeiben nyugoszik itt alattam fáradalmától. Üldöztetve a sorstól, saját lelke vágyaitól, — félreértés, megcsalt remények, megcsalt szerelem bánatában hordva életét, — ah jól eshetik a pihenés neki! — Megcsalt remények, megcsalt szerelem emlékei

ne keserítsétek többé a nyugovót, s te vad gyom és csalán, rejsztek el őt a hideg világ szemei elől!

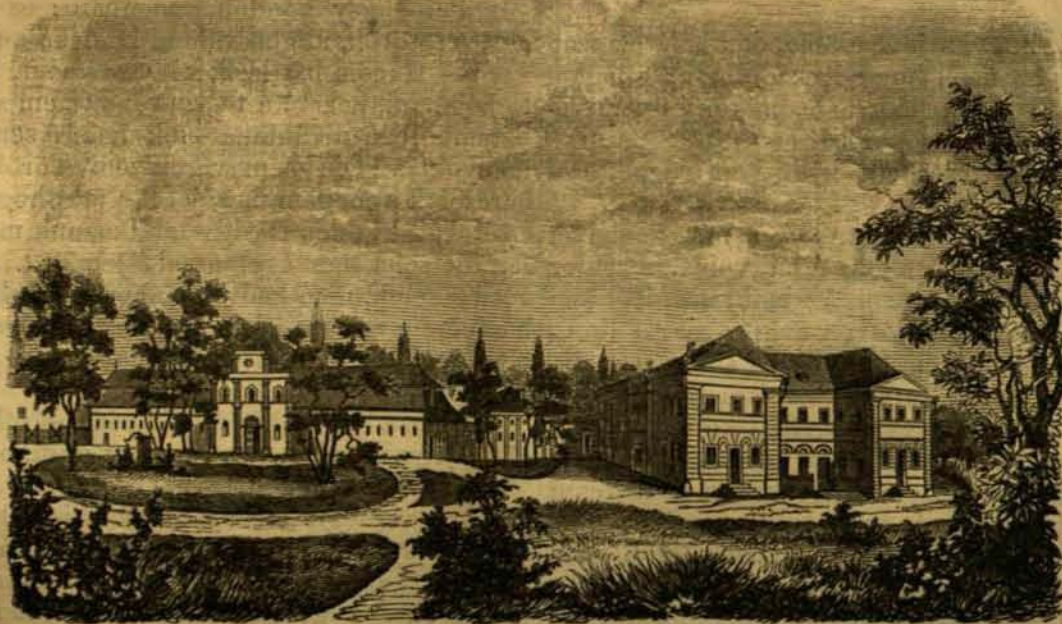
Hiszen ő volt, kinek dalait egykor az egész ország viszhangozó, a vidám czimboras és bordalokat, — az epedő szerelem forró énekét, férfiak és nők egy korszakon át zengedezék, — ő volt ki sirva megnevettetett, kinek velős szikrázó humora röpkedett, és édes lyrai nyelve méz-ként folyt, csepegett be a szívébe, — ő ki első vitte be a nép nyelvét a költészet fölszentelt csarnokába.

Ki ne ismerné a férfiak közül a „*Csikó bőrös kulacsot*“ és a többieket? — és a hölgyek előtt oly kedves, oly epedő dalt : „*Földiekkel játszó csalfa oak remény*“? — E dalok közül sokat feledékenységbe temetett már a hosszú idő, — vagy az még csak öregek emlékében él, — de a magyar költészet nemtője megőrzendi az ő nevét, s hol egykor Kazinczy, Vörösmarty, Kölcsey, Petőfi nevét hangoztatják, — a Csokonai név is föl leend jegyezve.

Barzó J.

Csokonai Vitéz Mihály sirja Debreczenben.

A nagy-károlyi várkastély a régi vár helyén.

A régi Nagy-Károlyi vár és a mostani várkastély.

Hiában keresné valaki e várat, többé most meg nem találná, eltűnt az, mint sok híres vár; csak a történet lapjai s az emlékezet tartják fenn egykori létezésüket.

Pedig e vár hazánk egyik legkitünőbb családjának, a Károlyi grófoknak volt régi lakhelye. E birtokot, s a körötte levő számos uradalmat, a Károlyi grófok ősei, királyuk iránti hűségük jutalmául nyerték.

Már 1340. körül, az ugynevezett Kaplonyi nemből eredett Károlyi, s több más nemes családok birták Károly helységét, s mondják, hogy a magyaroknak Pannoniába való bejövetelekor Kapluny vezér lett volna első birtokosa.

Később 1387-ben Zsigmond király, tekintve Károlyi László és András sokszoros érdemeit, nekik szabad ispánságot, s főben járó hatalmat vagyis pallosjogot (jus Gladii) adott Szatmár megyében. 1410-ben pedig már mint egyedüli birtokosait látjuk a Károlyi család

adományaiban, s ezen birtokukban 1419., 1540. és 1594-ben új királyi adományokkal meg erősítették.

Az akkori vadabb színezetű kor igénylé egy vár építését, melly 1590-ben meg is történt, I. Károlyi Mihály kezdé meg építését, mit II. báró Károlyi

Mihály, Ádám, László folytattak, gróf Károlyi Sándor pedig bevezette. — Az akkori idő szellemében sánczczal s lőrészekkel ellátott kőfallal volt megerősítve; az egész vár

négyszöget képezett, melly a nevezetesebb erősségek közé tartozott, s nemcsak Szatmár megye, hanem általában a tiszántuli rész megvédésére végvárul szolgált. Itt kezdé Eszterházi Miklós Bethlen Gáborral 1619-ben a békekötést, melly később az előbbinek várában meg is történt.

A híres szatnári béke, mellyet gróf Károlyi Sándor Rákóczy Ferenczczel kötött, szintén e vár közelében történt, mellynek helyén a Szent háromság tiszteletére, egy kápolna építettett, s ez ma is fennáll.

Végre gróf Károlyi József 1792-ben, miután több mint két századig fennállt, sánczeit betöltötte, falait lerontatta, s helyére a mostani csinos kastélyt építtette.

E kastély Nagy-Károlynak nagy diszére szolgál, szép angol izlésű kerttel van övezve, melly a lakosoknak igen kedvencz sétahelye.

Ha utad, kedves olvasóm, e helyre hoz, látni fogod, hogy itt is, mint mindenütt a gróf Károlyiak birtokán, rend és csinos uralkodik.

Egy medve karjai közt.

Mult őszzel egy északamerikai katonatiszt szabadságot kapott, hogy egyszer polgárilag is mulathasson. Épen vénasszonyok nyara volt, ama szép szaka az évről, midőn a napok mintegy sajnálni látszanak, hogy olly rövidkévé lesznek, s minden erejüket összeszedik, hogy a nyár melegét még egyszer rövid időre visszaidézhessék. A fák levelei még nem hullottak, de ama bus tarkaságot ölték magukra, melly lehullásukat meg szokta előzni. Némely fajta bokrokon vidor színű bogycok függtek, szebbek, kedvesebbek a tavasz virágainál. A természet vad virágai a legkellemesebb illatvegyüléssel gyönyörködtették a Huron-tó szigetlakóit. A tiszt barátjaival a szigetek közt átevezett a szabad víztükörré. A kifeszített vitorlák hintázva vitték a hajót két ottani vadász vezetése alatt a vadbivályok és medvék átellenben sötétlő rengetege felé. Az éjt a parton alvással és főzéssel töltötték, nappal pedig apró vadászati kirándulásokat tettek, míg végre sajátképeni céljukat, a távol rengeteg

el nem érték. Itt a sajkát minden fényűzési czikkkel együtt hátrahagyták, s magukat a legnélkülözhetlenebb tárgyakkal ellátva megkezdék kalandos vadászataikat az ösrengeteg sűrű vadonjában. — Végre elértek a „Felső-tó“ kezdetéhez, hol egy borkereskedő sajkájába ültek, melly épen a tó alsó végére való indulandó. A lefelé utazás több napig tartott. Éjjelre a sajka a parthoz lön kötve; a jó kedvű vadászok pedig pattogó tűz körül vi-

Egy medve karjai közt.

gan sütkéreztek, s a fűszeres nyársonsülttel gond nélkül elégiték ki étvágyukat. Jólakás után végig nyújtóztak a pusztá hideg földön, az éj zordon levegője ellen csupán egy közönséges pokrócz védvén testüket; de ez álom egészségükre vált és mély volt, a szó valódi értelmében.

Egy reggel csak azon veszi magát észre a mi tisztünk, hogy szokatlanul melege van, s erősen be van takarva. A szélvész rettenetesen ordított, százados fákat tört ketté derékban, s dühösen söpörte utjában az éjjel esett havat, itt ott egész halmokat alkotván belőle.

A tiszt fölébredvén, nagynehezen kibontakozott a hólepel alól, s széttekintett maga körül. A sajka és társai eltűntek. Csupán egy elszakadt kötél maradt ott, mellyet a szél ide s tova kapkodott. Társai a sajkában aludtak, mit a dühöngő hullámok tovasodortak. Tisztünk egyedül, elhagyatva látta magát a hóval fedett vadonban, eleség és vezető nélkül, száz meg száz mérföldnyire minden civilizációtól. E retentő helyzetben csak azon remény vigasztalta még némileg, hogy a sajka visszatérend érte. A lemenő nap még ott találta őt, ki várt és örködött éhség és aggodalmak közt.

Később hatalmas tüzet csinált, mely a nap melegét s világát vala némileg pótolandó. A láthatáron magasan felfellövelő északifény még ébren találta. Borzasztó éjet virasztott át. Napvirradtakor még hozzá hűn maradt barátjaival u. m. puskája, kése és baltájával utnak indult kelet felé azon reményben, hogy ezen irányban végre eljuthat gyarmatába. Szerencséjére utközben még egy tomahawkra (kunyhóra) akadt, melly egy halmon a hótól szabadon maradt.

Igy haladt ő előre hóborította földeken és pusztaságokon, a tavat folyvást szem előtt tartván, nehogy a helyesnek vélt irányt elveszítse. Utjában borzasztó hózivatarral kellett küzdenie. Szerencséje, hogy lehullt száraz ágat bőven talált, hogy belőlük tüzet rakjon, dermedt tagjait fölmelegíteni. A vidék jó ízű szárnyasoknak sem volt híjában, mellyeknek fűszeres husával étvágyát kielégíthetné. Végre egy gyalogfényű sűrű bokrában éjjelre némi kis menhelyet talált. De a hó itt is egészen ellepte őt reggelig. Nem kis kínjába került, míg reggel a váratlan takarót lerázhatta magáról. Tagjai mind meg voltak merevedve. Lábát hiába unszolta menésre, nem akart az mozdulni, mint a rosz ló. Ismét visszaesett a hóba. Mindkét lába el volt fagyva. Most tehát nagy buzgalommal nekiesett a munkának, fagyos lábait hóval erősen megdörzsölte, aztán nyulbőrrel bekötözte. Az ekkép felszerelt gyalog-equipage végre nagy kénytelen kellelten megindult, támogatva egyik felől puská, másik felől bot által. Tisztünk tehát körülbelül négy lábont ment.

Igy vánczorgott tova majd egész nap, míg utoljára teljesen kimerülve a hóba lerogyott. A mit még tehetett, annyiból állt, hogy nagy nyomoruságosan elmászott egy nem messze levő sűrű bokorig, hol aztán tüzet rakott. Boldognak érezte magát, hogy itt egy barlangféle üregre akadt, melly egészen száraz volt, a nyílása előtt álló sűrű bokor nem engedvén a havat oda bejutni.

A barlangban — így beszéli el a tiszt önmaga — kellemes mérsékelt lég volt, úgy hogy föltettem magamban néhány napot ott tölteni, míg kissé helyrejövek. Mialatt új lakásom előtt tüzet gyújték, s egy nyulnak, mit megsütendő voltam, lenyuzásához készülék, — hirtelen valami tompa morgás títé meg fülemet, anélkül, hogy tudtam volna honnan s melly irányból jö az. Még a körülem levő csend is megijedni látszott tőle. Mialatt magam körül nem minden aggály nélkül széttekinték, hogy fölfedezzem a morgás tulajdonképi forrását, a félelmes hang, egész testem borzadására, ismétlődött. Hasztalan kísértém meg a dolognak nyomára jöni, mitsém bírtam fölfedezni; végre is bágyadtan és elfáradva, legjobbnak találtam odakukorodni a tűz mellé, s gyönyörködve nézegettem a nyulat, melly két pálczára téve, mindjobban elveszté természetes színét a tűz lángjánál. Ez azonban nem sokáig tartott. Egy mély, iszonyatos morgás zugott elő barlangomból. Én villámokint szöktem fel ülésemből, s hátratekintve, egy óriási medvét pillanték meg, melly itt *grizzly* néven ismeretes s az északamerikai erdők legretentőbb vadállatja. Vadul méregette rám irtózatossá nagy szeméit, s dühösen esikorgatta fogait éhségében, mintha azt akarta volna mondani: „szétszablak!“ Mielőtt fegyveremet fölhuzhattam volna, két lábra fölemelkedett, rám rohant, első lábával átölelt, s úgy összeszorított, hogy minden csontom ropogott belé. Kezeimet természetesen nem is mozdíthattam.

A halálnak e nemét borzasztónak találtam, habár kétségbeejtő barangolásom alatt minden lehető szerencsétlenségre készen tartám magamat. Bár tökéletesen kimerülve, most mégis úgy éreztem, hogy erőm újra visszatért. A veszély, mellyben forogtam, új lelket önté belém. Nagy bajjal sikerült egyik karomat az eleven présből kiszabadítanom, hogy fegyveremet elővehessem. De a medvének egy mozdulata meghiusítá szándékomat. Puskám kezemből a földre esett s elsült. A dühös vadállat erre iszonyu ordítás közt még szorosabban átkarolt, úgy hogy körmei ruhámon keresztül testembe hatottak. De e perczen sikerült, késemet övemből kiragadnom, s azt oly mélyen döftem a medvébe, a mennyire csak karom nem egészen szabadon léte megengedte. E döfés helyzetemet természetesen még roszzabbá tette. A medve földhöz vágta magát, a nélkül, hogy rajtam csak legkisebbet is tágitott volna, s mialatt a hóban hanteregtünk, kínjában iszonyu dühvel tépte, szaggatta ruhámat, mi szerencsémre elég vastag volt. A medvének e rögtöni dühkitörését halálos lankadság és tompa nyögés követte, mit csak alig hallottam meg, mert előbbi menydörgő ordítása tejem körül, csaknem sikketté tett. Ekkor már nagy részt elvesztém eszméletemet, s fájdalommat csak gyengén éreztem. Minden érzésem

tompá közönyösségbe ment át, s csupán egy kívánságom volt: hogy vajha már meghaltam volna!

E halálos félkálomból egy erős durranás riasztott fel, melly, mint később tapasztalám, a medve fejét találta. Éreztem, láttam, mint rogyott össze a lövés alatt. Eszméletemet tökéletesen elvesztém, de a hideg és szomj tépő kínjai csakhamar fölébresztének. Első tekintetem egy fiatal vadászra esett, ki föléem hajolva, nagy buzgalommal hóval dörzsölé tagjaimat. Ő távolból látta tüzemet, s hallotta fegyverem durranását, oda sietett tehát hozzám, hogy megmentesen a borzasztó haláltól, melly segedelme nélkül okvetlen bekövetkezendő vala.

Ezen irgalmas samarita az egész éjt mellettem tölté; bekötözte tátongó sebeimet, melegen betakart, s minden lehetségest elkövetett megmentésemre. Reggel felé eltávozott, számomra további segélyt hozandó falujából, melly oda nem messze esett. Nemsokára társakkal tért vissza, s engem „testvérüket“ a faluba vittek, hol egész télen át gondosan ápoltak és valódi testvéri bánásmódban részesítettek. Erdei füveikkel csakhamar, még pedig tökéletesen begyógyíták sebeimet, s midőn februárban alkalmam nyílt, társaimhoz visszamehetni, oly udvariasan, annyi benső szívelyességgel vettek tőlem bucsut, hogy önzéstelen vendégszeretőkre, minőt a művelt népeknél még testvérek közt is ritkán találhatni, mindenkor örömmel s a legnagyobb hálával fogok visszaemlékezni.

Visszatértem a városban nem a legnagyobb örömmel fogadták. Társaim, kik alattam álltak, elé lőnek léptetve, mint-hogy engem rég halottnak tartottak, s most, midőn mintegy föltámadva ismét előkerültem, csak azon rangban kellett szolgálatomat folytatnom, mellyben szabadsággal távoztam. Az a derék kolléga ur, ki rangomat, állásomat, sőt még szobámat is elfoglalva, helyembe lépett, gyűlölte a medvét, hogy erősebben össze nem szorított, gyűlölte a könyörületes vadászt, hogy életemet megmentette, gyűlölt engem, hogy halottaimból feltámadni bátorkodtam. Hanem azért mégsem éreztem magam képesnek oly nagylelkűségre, hogy rögtön visszainduljak a vadonba, egy medvét keresendő, melly az ő kedvéért lelkemet, csupa iránta való jóakarattól, kiszorítsa.

László Károly levelei Amerikából.

VII.

A Tehuantepeki kirándulás folytatása s vége *)

Ész. szél. 24° 46'; greenw. nyug. hossz. 80° 33'. Julius 4-én.

Kedves olvasóim! Első tekintetre is észrevehették, hogy ezen leveletem már nem a Tehuantepeki földszorosról írom; s ha a térképre tekintenek, látják, hogy a fölül irt pont nem is szárazföldön van, hanem Florida és Cuba között a tengeren. Mexicót részint üzérleti dolgaim végett, részint egy, Londonból kaptam levél következtében elhagytam s most egy é.-amerikai barque-on New-Yorkba vitorlázok. Bárha már nem vagyok a földszoroson, reményilem, hogy önök nem fogják rosz néven venni, ha még ezután is a Tehuantepeki földszorosról írok, s jelenleg a multkor félben hagyott kirándulásom leírását végzem be; el levén készülve arra, hogy az Európában kiűtött lángok e leveletem is megemésztik s önök szeméit azt nem látják soha. (Nem történt semmi baja. Szerk.)

Tehuantepek-től északkeletre 4³/₄ német m. földnyire a Csendestengeri nagy lapályon esik „Juchitán“ (olv. Kucsitán) nevű város 6000 szorgalmas lakossal, több bolttal. Ezen nép már eladás végett is sokat termeszt, és kézművei az egész földszoroson árultatnak. Ezek általában életrevalóbbak, mint az indiánok ezen földszoros bármely részén. De különben ők, mint verekedésre s rablásra hajlandó nép rosz hirben állanak. Ezek a Kaliforniából jövő é.-amerikai egy. statusi postát is ki akarták már rabolni.

A Kaliforniából jövő egy. statusi posta és utasok partra — s az oda menők gőzösre „La Ventosa“-nál szállának. Az utasok ideiglenes szállására a szállító-társulat által építettett 2—3 sövény falu épületen kívül több ház itt nincs. Ide rándultunk febr. 8-dikán. La Ventosa Tehuantepektől délre 4³/₄ német m. földnyire esik. Egy-egy roszzabb kiszálló helyet ennél a társulat nem választhatott volna. Öböl nincs, mellyben a gőzösek a szél ellen védetnének. A víz a part felé csekély s a gőzösek messze henn a siktengeren kell horgonyozni; s a kiszálló hely is rendkívül alkalmatlan és szűk. — Ettől mintegy egy német m. földnyire nyugotra van „Salina Cruz.“ melly minden tekintetben sokkal jobb kikötő hely, s czélszerűbb végpontja lenne a vaspályának. Salina Cruz-nál nagy mennyiségű sót szárítanak ki az indiánok a tenger vizéből.

Febr. 9-kén ismét Tehuantepekben voltunk s két napon itt pihentünk, hogy a Kaliforniából 13-dikán partraszálló utasokkal s postával egy napon érjünk Suchilba.

*) Lásd V. U. f. é. 1. 29., 30. számait.

I-ső levelemben már mondtam, hogy ezen földszoros 3 különböző részre oszthatni, n. m. Atlanti és Csendestengeri lapályokra és a kettő közötti s hegyek közé zárt hullámszó rónára. Ezek, növényzet és meteorológiai tekintetben, egymástól meglepőleg különböznek. Az Atlanti lapályon örökös tavasz és nyár van; a természet mindig zöld virágokkal van ékesítve s gyümölcsökkel terhelve; a legforróbb hónapokban, april és majusban is, igen bő harmatok vannak; de ezenkívül is a levegőben mindig van elég nedv arra, hogy az erdők az eső nélkül is folytonosan tavaszi viruló színben tartassanak, bárha a föld olly forró és száraz, mint a sütőkemence feneke mindjárt sütés után. — A Csendestengeri lapályon s az ezt a közép részről választó hegyek között, a száraz évszakban (januártól júniusig) sem egy szál zöld füvet, sem a fákon levelét nem láthat az ember — kivéve a mély völgyekben a patakok mentében. A természet ott úgy néz ki a száraz évszakban, mint északon száraz télben, azzal a különbséggel, hogy ott kemény hideg helyett, kegyetlen forróság van. Egyikben az ember megfagy, a másikban elolvad. Az egész természet kihaltnak látszik, mert a kopárság következtében vadállatok s vad madarak sincsenek. Illyen volt e vidék már február elején, s az esők megérkezését csak június és júliusban várjuk. E szerint a természet ott fél évig meg van halva. A nép semmitsem természet lehet többször, mint egyszer, kivéve néhány kertet Tehuantepek körül, hol csatorna-öntözés által egy keveset másodszer is természetnek a piacra. Az Atlanti lapályon tengerit s egyebet 2—3-szor természetnek évenként. Sok földet bejártam már, de még eddig nem találtam vidéket, hol lakni annyira iszonyodtam volna, mint a Tehuantepek földszoros déli részén. Itt láttam olly nagy kaktusokat, a millyenekről

fogalmam sem volt. Ezek élőfa alakúak, 14—20 láb magasak. Dereuk 8—12 hüv. átmérőjű, 4—8 láb magas s olly kemény, hogy azt fűl venné az ismeretlen. Ágai 7—8 szegletűek, tövisesek, 3—5 hüv. átmérőjűk s zöldek. — A két lapály között hegyek közé zárt hullámszó róna, minőségére nézve a két lapály közé sorozható. A forró hónapokban itt a természet sem tavaszi színben nem mosolyg, sem ki sincs halva; de a száraz évszakban azért mégis szárazabb, mintsem azt telepedéshelyéül választánám vagy ajánlnám.

Uti társamnak egygyel több oka van Tehuantepeket el nem felejteni. Tehuantepekben a fogadóknak nincsenek apró vendégszobák egykét személyre, hanem nagy teremek vannak, mellyekbe 8—10 tábortábori ágy van betéve a vendégek számára. — Utasok, kik egymást azelőtt soha sem látták, tétetnek egy szobába, s néha az ember ollyan kinézésű és külsejű egyénekkel jó össze, kikkel ha az országuton találkozónék, önkénytelenül pisztolya után nyulna. Ezen nagy vendégszobákon gyakran ajtó helyett csak egy függöny van. De ha van is ajtó, a ki az ágyba előbb megy, a többi háló-társait ki nem zárhatja, s a közös gyertyát az asztalon égve kénytelen hagyni. Így a vendégszobába éjjel-nappal nemcsak cseléd, hanem bármi idegen bejöhethet bátran. Epen az utolsó éjszakánkon Tehuantepekben, midőn utitársam már utánam ágyba ment, a többiek számára az ajtó nyitva s a gyertyát égve hagyta, s midőn reggel öltözködött, zsebét könnyűnek érezte s vizsgálás után azt találta, hogy valaki az ő terhét kevesbitette azáltal, hogy erszényét, 80 dollárral aranyban s ezüstben, elvitte. Szerencsénkre én pénzemet a fejem alá tettem, melly elég volt, uti-költségeink fedezésére Minatitlanig.

(Vége következik.)

T Á R H Á Z.

Liszt Ferencz és a magyar zene.

A lapok rég jelentették, hogy Liszt Ferencz egy munkán dolgozik, melly a magyar zenét fogja ismertetni a világgal. Ugy látszik, sokan nagy várakozással voltak e munka iránt, s előre örültek, mint fogja Liszt Ferencz a magyar zenét minden más zene fölé emelni: és pedig nem csak a magyar előtt — mert hisz ez meg van győződve a magyar zene elsőségéről — hanem a nagy világ előtt. — Én soha sem voltam olly vérmes reményekkel: — mert a mennyire Liszt Ferencz ismereti alkalmam volt, úgy voltam rég meggyőződve, hogy Liszt F. minden inkább, mint magyar. Magyar csak annyiban, a mennyiben Magyarhonban született, — de minden egyéb hiányzik benne, a mi a magyart magyarrá teszi. — Épen azért inkább némi aggodalommal, mint örömmel vártam Liszt munkáját, félvén, hogy a világ előtt a magyar zenéről ferde ismertetést adand. S ime, aggodalmam nagy mértékben igazolva van. — Liszt nem is magyar zenéről, hanem cigány zenéről ír.

Nem olvastam ugyan Liszt munkáját, de a lapok egyhangulán állítják, hogy Liszt ezen munkájában azt állítja: miszerint a magyar zene tulajdonképpen cigány zene, s a magyar csak a cigánytól fogadta magáénak. — Hinnem kell, hogy a lapok tudósítása való. — Ha pedig való, akkor ez a legnagyobb botrány, a mit e téren valaki elkövetett, annál nagyobb botrány, ha ezt Liszt teszi, kit a világ magyarnak, és így e tárgyan tökéletesen tájékozottnak hisz. — Boszantó, ha külföldön, kivált a szomszéd Németországban, boldog boldogtalán jogosítottnak érzi magát, Magyarhonról s különösen a magyar nemzetéről bármi badarságot való gyanánt árulni: de mennyivel boszantóbb, ha azt magyar születésű, ha azt épen Liszt teszi, kit a nemzet olly lelkesültséggel vallott magáénak, kit koszorus költőnk Vörösmarty megénekelt. — „Zengj nekünk dalt — — —“ mondja a jó Vörösmarty: no hisz zengett ollyat, mellytől minden magyarnak a füle cseng. Őt kérte a nagy költő:

„Zengj nekünk dalt, hogy mely sirjaikban
Őseink is megmozduljanak.“ — — —

Bizony azt hiszem, hogy Liszt betölté nagy költőnk kívánságát: őseink, ha tehetnék, bizonyára megfordulnának mely sirjaikban a dalra, mellyet Liszt a magyar zenéről zeng. Ugyan volt kinek nyujtani ama hirhedett díszkardot, bezzeg megvédte vele Liszt a magyar becsületet!

Azt hiszem, nem csupán magam meggyőződését mondom ki, midőn azt állítom, hogy ezen botrányos badarságot nem szabad ellenmondás nélkül hagyni; nem szabad hidegen nézni, miként terjed a magyarról ismét egy ferde fogalom. — Szegény magyar! túrni fogod-e, hogy a nemzetek előtt nemzeti zenédet, dalodat, tánczodat eldisputálják? Ki vagy te akkor, minő életrealóság van benned, ha mindenedet, még nemzeti zenédet, dalodat, tánczodat is mástól loptad vagy kölcsönözted?

Hisz a magyar zene, magyar dal, magyar táncz volt az, melly még a lassu vérű nemzeteket is felvillanyozta, melly az angol, francia, szóval mindazon nemzeteknek mellyeknek bemutatatták, osztatlan tetszésében részesült, s aligha csalatkozom, midőn azt állítom, hogy a magyar zene, dal, táncz, egyik tényező volt, a nemzetek rokonszenvének megnyerésében. — S most Liszt F. azt mondja nekik: a mit annyiszor megtapsoltatok, a mi olly kitűnő tetszésekben részesült, a miért a magyart megszerettétek, az nem is a magyaré, azt a cigánytól, a világ legmiveletlenebb népétől lopta, s a magáénak adja ki.

Azt hiszem, hogy a legerélyesebben kell tiltakoznunk Liszt ezen állítása ellen, melly bármi badar legyen is, a magyar névre káros azért, mert olyanok előtt mondatik, kik az állítás alaptalanságát be nem láthatják, s ollyan mondja, kiről azt hiszik, hogy teljes hitelt érdemel. — Tiltakozni kell pedig

nem csak itthon, nem csak lapjainkban, hanem ott és azon uton, mellyen ezen botrány terjed.

Nem lesz pedig nehéz munka, Liszt F. állítását kellő világosságban felmutatni. Mert hisz, a magyar zene, dal, táncz olly analog dolgok, hogy a ki azt állítja, hogy a magyar zene cigány-zene, okvetlenül azt is kell állítania, hogy a magyar népdal cigány-népdal, — és a magyar táncz cigány-táncz. Vagy lehet-e a magyar tánczot a világ bármely más zenéjére tánczolni, mint a magyarra? Már pedig képtelenség gondolni is, hogy a magyar a cigánytól tanult tánczolni, vagy hogy népdalai dallamát a cigánytól lopta volna. — Ez magában is olly világos, hogy semmi további bizonyításra nem szorul. Jól mondja a „Pesti Napló“: nem a magyar a cigánytól, hanem ellenkezőleg a cigány a magyartól tanulta el nemzeti zenéjét, — mint eltanulta minden más nemzetnek zenéjét, mellynél sátrát állandóul felütötte; — s én hozzá teszem, hogy el is kelle neki tanulnia, ha hegedűjével keresetet akart magának szerezni. Sőt magában Magyarországon is, kivált a korábbi időkben, midőn a magyar zene nem volt még olly országszerte elfogadva, a cigány a magyarok között a magyart, a németek között a Ländlert huzta, — a tótok s az oláhok között is mindenkinek a maga nemzeti zenéjével szolgált, szóval eltanulta azon nemzet zenéjét, mellynek körében letelepedett.

De hisz, ezt Magyarhonban mindenki tudja, — ezt magyar előtt nem kell bizonyítgatni: — de bezzeg kell ott, hol a magyart és zenéjét és népdalát és tánczát nem ismerik, vagy igen felületesen ismerik, s mégis sokat helyezünk abban, hogy bennünket ferdén ne ismerjenek, — és a hol mégis Liszt szavát tekintélyképen veszik.

Remélem, hogy a napi-sajtó is hivatásának ismerendi, oda működni, hogy e tekintetben a kellő lépések mielőbb megtörténjenek. S—y J.

A fentebbi cikk közlését szükségesnek látjuk, mint méltó kifakadását azon általános indignationának, mellyet Liszt Ferencz meggondolatlanságának kifolyása országszerte okozott. Azonban azt is hozzá kell tennünk, hogy a t. cikkirő aggodalmait nem osztjuk, mert az, a mit Liszt Ferencz ír, — nem vesszedelmes. Ennek bizonyosságuul elég legyen kivonatilag idéznünk azon ismertetést, mellyet a legtekintélyesebb francia folyóiratban (Revue des deux Mondes) annak szellemdús zeneitése, Scudo ur, Liszt legújabb munkájáról legközelebb világ elé bocsátott.

A francia bírálat velleje következő:

„Liszt ur nem mindennapi művész. Nem is említve zongorászi csodálatos ügyességét, mellyet egész Európa bámult, el kell ismernünk nemesebb lényét, élénk értelmiségét s magasabb törekvéseit. A természet igen bőkezű volt irányában, de egy áldást mégis mngtagadott tőle, a teremtés, az alkotás erejét, a mi az égi adományok legfőbbike. Liszt Ferencz a világ legboldogabb embere lehetne, ha meg tudott volna elégedni sorsával; ha az ő vágyai nem állottak volna olly aránytalanságban tehetségeivel, mellyekkel soha sem tudott okosan gazdálkodni. Mint csodagyermeket elkényeztették a restauratio alatti időkben a párisi társas körök, hol csókokkal halmozták el nagyjövőjü homlokát, mellyen már az ihlettség hajnalát látták ragyogni; mint hullámszó fűrtű, karsu termetű ifju erős szenvedélyű asszonyok, művészek, bölcsészek s vándorszínészek társaságába tévedt, kikkel örökké az országuton tanyázott, rögtönözve a falusi korezmák zongoráin s a falusi templomok orgonáin — s mindenütt bámultatva magát. Midőn az ál-regényesség, szerelmi enyelgések és hübele-Balázs-féle élvek ezen korszaka elmúlt: akkor Liszt Ferencz a nagy harczi paripát nyergelte meg s mint diadalt ünneplő virtuóz futotta be a világot, mindenütt gyámolítva a gyengéket, biztatva az erőseket, csókra nyujtva kezeit az elámult népségeknél s játszva

olly szerepet, mely legjobban felelt meg jövője feletti illúzióinak. Azonban a vándor virtuóznak csak egy élete van. A közönség kíváncsisága elpárolog s csupán a termékeny elmének sikerül új meg új elragadtatást szülni. Liszt Ferencz is érezte e visszavonulás szükségét. Kinevezték a Szász-weimari hercegi udvar karmesterének Hummel helyébe (a ki szintén magyar származású ember volt, s kinek bővebb ismertetését a V. U. egyik közelebbi száma közölni fogja. Szerk.) Weimárban, azon városban telepedett meg Liszt, a honnan a német költők királya, Goethe, 50 évig igazgatója a német irodalmi mozgalmakat. Alig lehetett föltenni, hogy a világ zajához hozzá szokott Liszt Ferencz csendesen meg fogja magát huzni e menhelyében. A mit a világ előre megérzett, be is következett.

Liszt Ferencz egy „új zeneiskola“ előharczósa lett, a mit ő és tanítványai a „jövő zenéjének“ szerettek nevezgetni. Liszt elmélete nem volt új; épen olly régi volt, mint a józan éssz, miután az ennek ellenkezője. Ez volt a világra felállása óta folyamatosan, miután az ennek ellenkezője. Ez volt a világra felállása óta folyamatosan, miután az ennek ellenkezője. Ez volt a világra felállása óta folyamatosan, miután az ennek ellenkezője.

Zeneszerzőkén kívül irt Liszt Ferencz könyveket is. Könyvei hasonlók voltak symphoniáihoz. Akár német akár francia nyelven irt Liszt, irataiban mindig fel volt található ugyanazon lelkesültség, ugyanazon lyraság, ugyanazon vágyak, ugyanazon kibontakozni nem tudó költőiség. Az évek hosszú sora nem volt képes megváltoztatni szellemét, nem meghűteni lelkesedését, vagy megmásítani rendszerét.

Azonban Lisztnek mégis támadt egy jó gondolata, melylyel ha komolyan tud bánni, egy igen érdekes mű születik meg. Előszóval viseltetvén azon rejtélyes csavargó faj iránt, melylyel Európa minden országutján találkozunk s mely különösen nagy számmal található Magyarországon vidékein: Liszt Ferencz tanulmányainak tárgyává tette a cigányok szokásait, hagyományait s különösen megütött — a miktől ő gyermekségében látott, és tapasztalt. Érdekes lett volna zenéjén, — a miktől ő cigányoknak külön zenéjén, s miben különbözik ez a többi európai zenétől? Vajjon azon magyar dallamok, melylyeket a cigányok előadnak, s melyeknek Liszt Ferencz kiadójává tette magát, külön hangrendszeren alapulnak-e? Mi az a cigányművészet, a melyről Liszt Ferencz beszél? Általában létezik-e cigány, orosz, német, francia művészet, vagy a művészet, nem mindenütt egyszerűen művészet-e, mely az értelem, jellem és helyzet különfélesége szerint alakul? A jellemek, helyzetek és jellemek helyét végzetlenül változhatnak; de a művészet, ha e nevet megérdemli, mindenütt ugyanaz.

Ha Liszt F. e kérdéseket tüzte volna maga elé értelmesen és világosan: legalább hű maradt volna fölvevő tárgyához. Azonban ő a metaphysica örvényébe s a lélektan fellengősségébe sodorta magát, a honnan nem birt kigázolni, daczára annak, hogy jónak látta, universalis tudományának minden sátorfáját a piacra kirakni. Roppant zürzavár és zagyvalék az, a mit élénk tált.

(Nem követhetjük itt a francia műtész idézeteit Liszt munkájából, melyek még a zenetanban jártas szakértőre nézve is élvezhetlen zavart beszédek; csupán annyit jegyzünk meg, hogy Liszt Ferencz hazánkfa, a „hangok nagy tanárja“ a magyar zenében előforduló „lassu“ így nevezi: *lazzo*, s a frisset így: *frischka*. Megvárónok Kertbeny hazánkfiától, hogy ezért rendre utasítsa nagy barátját és honfitársát.)

Szóval, Liszt Ferencz ismét olyanba kapott, a mihez nem ért, a mit meg nem bir. Minő érdekes munkát irhatott volna ő az új iskola zongoraműveiről, a mihez senki sem birhat több jogosultsággal, mint ő, — ha ő fejébe nem veszi, hogy egy új művészeti hitvallásnak legyen kijelentő próféta. Szegény Liszt Ferencz! egy cseppet sem vénült meg 25 év óta, mióta e komédiát elkezdé Berlioz barátjával. Ő mindig az még most is, a mi volt: *nemes lélek és nagy gyerek!*

(Igy ítél Liszt Ferenczről és legújabb művéről a mivel világra egyik leghivatottabb szakfőfia. Sajnálattal irtuk utána a kárhözható itéletet; de — megnyughatunk benne.)

Irodalom és művészet.

+ (Egy pár kötet „magyar beszélfűszér“) fog nemsokára megjelenni Boroszlóban. A beszélek, mint a „Hölgyfutár“ írja, Jókai, Beöthy László, Abonyi Lajos, Vadnai Károly, Balázs Sándor és Vas Gereben műveiből vannak kiszemelve. A fordítást a fiatal Brody Zs. eszközözi.

△ (Vidéki naptáraink közül) ez évben legelső fecske volt a jeles tartalmu Sárospataki naptár, melyet már ismertettünk; ezt követte a „Fehérvári Naptár“, az 1860-ki szökő-évre, I. évi folyam, szerkeszti Környei János. Ára 30 ujkraczar; Székesfehérvárott Rader Antal könyvkereskedő tulajdona. Tartalma: A naptári rész, melyben a nap- és holdtogyatkozások elősorolása közt az 1860-ban július 18-án leendő jeles napfogyatkozás leírása képekkel is föl van világítva. A cs. kir. Felsőleges uralkodó osztrákház; Képek Székesfehérvár multjából, Környeitől; Általános művelődés, Környeitől. A vak koszorúja, elbeszélés. A pusztai élet, Vas Gerebentől. A csikós, költemény. Gondolattörések. Éles igazságok. Adomák. A montenegróiak; Mulattatók; Közönséges vásárok Magyar- és Erdélyországban; Legvégül

*) Látszik e kérdésekből, hogy a francia műtész sem hajlandó a magyar zenét cigánytulajdonul elismerni. Szerk.

hirdetések következnek. E naptár kis tetjedelméhez képest elég tartalmas — és teljesen megfelel azon czélnak, melyet mint vidéki naptárnak maga elé tűznie kellett. Ohajtjuk, miszerint a közönség pártolása lehetségessé tegye, hogy hosszú évek során át folytonosan, testben lélekben gyarapodva jelenhessen meg.

+ (Zajsoni „Kordalok“) czimű munkája Bécsben második kiadásban is megjelent. Kiállítása ép olly csinos mint az első kiadásé; ára is ugyanaz t. i. 1 fr. uj p.

— (Tóth Kálmán) „Egy királyné“ czimű 4 felvonásos drámája, mely ez idén a Teleki-féle tragoediai díjban részesült, de a színpadon eddig még elő nem adathatott, csinosan kiállítva megjelent.

○ (Bélyegmentes folyóiratok.) A belügyministerium egyetértőleg a pénzügyministeriummal és a legfelsőbb rendőrséggel a magyarországi főkörmányzóságot értesíté, miszerint az 1858. nov. 23-án császári rendelet értelmében a következő időszak nyomtatványok, u. m.: Borászati lapok, — Falusi gazda, — Kerti gazdaság, — Törvényszéki lapok, — Törvényszéki csarnok, — Tanodai lapok, — Orvosi hetilap — mint szaklapok bélyegmentesek, ellenben a „Cyrill a Method“ néplep bélyegmentes melléklapja a „Priatel Skolya“ kivételével bélyegdíj köteles. (B. H.)

+ (Tóth Kálmán) figyelmezteti a vidéki színigazgató urakat, hogy „Egy királyné“ czimű pályanyertes drámája, mely legközelebb kikerült a sajtó alól, csak „kézirát gyanánt“ nyomtatott ki a „Hölgyfutár“ előfizetői számára, s megjelenése legkevesebbet sem von le azon jobból, mellyel a szerzők műveik előadhatása iránt bírnak, melly jogot Tóth Kálmán megjelent drámájára nézve szintén fentartja magának.

+ (Egressy, Szigeti és Réthi) hirszerint a jövő ősszel vendégszerepelni fognak nemzeti színpadunkon.

+ (Bogya Róza magyar énekesnő.) Párisban már két szépművészeti társaság tagjául neveztetett ki.

+ (Lind Jenny, Joachim hegedűművész hazánkfiával) műutazásra megy Londonba.

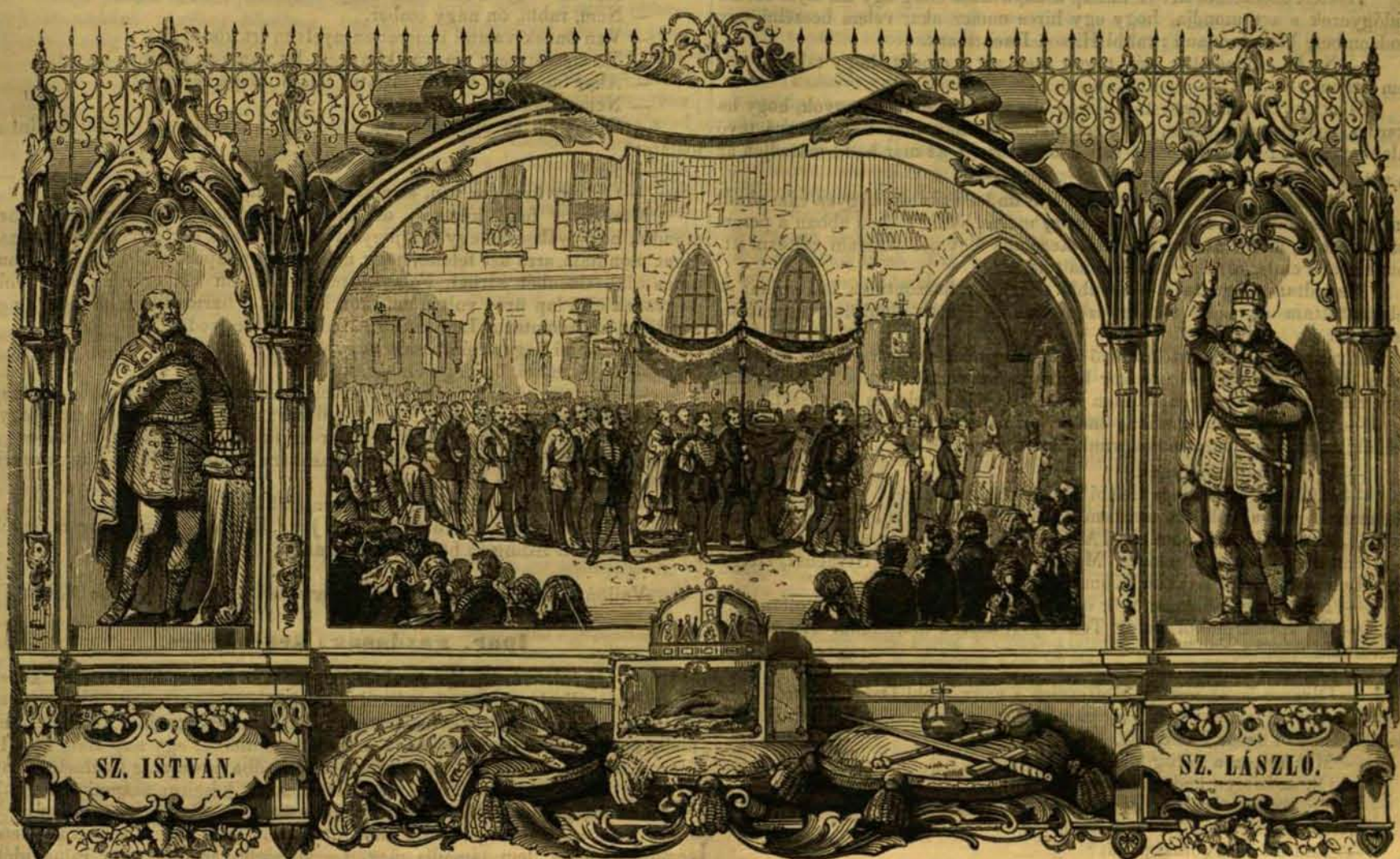
+ (Havi színigazgató „Kolosvári színházi közlöny“) czimű napi lapra nyert engedélyt. Ez új lap első oldalán mindig a színpadhozandja nagyban; többi hasábjai szépirodalmi s művészi czikkekből, s valóságos színművekből is állandának; végül hirdetések is fognak közöltetni. Tehát Kolosvár megelőzi e részben Pestet. Havi színtársulata N-Szeben, hol igen kedvező fogadtatásban részesült, e hó 14-én elhagyván, Brassóba ment, honnan működése befejezte után a Maros-vásárhelyieket is meg fogja látogatni. A bukaresti fejedelmi színházról is meghívást kapott, hogy ott az ősz folytán operai és népszínműi előadásokat tartson.

+ (Meyerbeer „Ploermeli bucsu“) czimű legújabb operájának, első harminczkét előadása Párisban 195,200 frankot jövedelmezett, tehát átmérőleg 6500 frank esik minden egyes előadásra. — Londonban július 26-án került először színpadra a Conventgarden-színházban. A gentlemanek tomboltak a lelkesedéstől, s elragadtatásuk bizonyosságul mindjárt a nyitányt megismételtették; utóbb a darabnak minden szebb részét megújrazták, úgy hogy az előadásnak csak éjfélután egy óraker lett vége.

— (Szeged, aug. 10. (Dugonics emlékének megünneplése.) Városunk lelkes közönsége jóakaró figyelmeztetés által felbuzdítva csakugyan megmutatta, hogy belátja, milly kincset bir nagyfiában, Dugonics Andráshoz. Ugyanis a „Szegedi Híradónak“ jul. 24-én megjelent 25-ik számában Karcsei G. jámbor kegyelettel s lánglelkességgel eleveníté fel Dugonics emlékét halálának 41-ik évnapját megelőzőleg, már a következő napon városunk hölgykoszorujának egyik díszesillaga D. sirszobrárt gyönyörű virágfüzérrel ékesíté föl. Még egyvel nem lön befejezve a Dugonics iránt fölélesztett lelkesedés, f. hó 7-én ugyan derék színészeink ülék meg irodalmunk e kitűnő bajnokának a egyik alapítójának emlék ünnepét, adván a boldogult által irt nemzeti zamatú szomorujátékokat, Batori Máriát, mire a színpad eleve figyelmezteté a közönséget. A kitűzött időre mi is sietünk a színházba tisztelet-adónkat lerevandók. A szorosan vett polgári osztály széj en volt képviselve, de annál fájdalmasabban vevők, hogy ugynevezett felsőbb osztályunkból alig néhányat pillanthatánk meg, mit egyébiránt hajlandók vagyunk a fergettel megfontolt időnk tulajdonitani. Színészek és hallgatók egyaránt az ünnep méltóságához illőleg viselék magukat. Amazok lelkesedéssel, összevágó kerekességgel adák, ezek szent kegyelettel hallgaták a darabot, s olly illedelmesen és szerényen viselék magukat, hogy bármely előkelő színház közönsége példát vehetne tőlök. E sorok czélja egyedül az ünnepély egyszerű fölemlítése, hogy buzdító például szolgáljanak másoknak is, mindazáltal nem mulasztatjuk el, hogy Dézsi s Benedek urak és F. Szabó Amália asszony iránt jeles játékokért méltánylatunkat ki ne fejezzük. Az ünnepélyt elhunyt jelesünk fölékesített aranykeretű arcsképe előtt, „Garay megüdvözülése“ czimű szóhangnégyes eléneklésével zárák be, s mi azon meggyőződéssel hagyók el a színházat, hogy a nép, melly elhunyt jeles iránt olly kegyeletet, olly tiszteletet tanusit, megérdemli becsülésünket, s hogy attól méltán várhatjuk, miszerint az irodalom és művészet fölvirágzásának előmozdítását szíven viselje.

Keszthelyi.

+ (A műegylet) közelebb a következő műveket vásárolta meg: 1) Vén cigány és tanítványai, Jankától, Pesten; 2) Nyári tájkép, Perzel L.-tól, jelenleg Münchenben; 3) Tájkép, szintén Perzeltől; 4) A kis falusi építész, Hanclytól, Bécsben; 5) Olasz táncz, Webertől, Pesten; 6) A vak koldus, Pecstől, Pesten; 7) A végrendelet, Geyertől, Augsburgban. — Látnivaló, hogy a megvásárolt képek nagyobb részt magyar festészek művei. Az új választmány az egyleti év elejétől fogva általában jobban látszik felfogni a műegylet hivatását, mint az előbbi. Illy eljárás mellett aztán nem lesz kénytelen a journalistika a választmányynal szüntelen zsémbeskedni.

SZENT ISTVÁN ÜNNEPÉRE.

SZENT ISTVÁN NAPJÁN.

A templom megtelik hívőkkel,
De még cseng a harang szava;
Az ég ragyog, úgy tetszik, mintha
Az ég sugná azt vissza ma.

Emelkedett érzéssel lépek
A kis templom lépcsőire,
Nincs kétségem, hogy ezen ünnep
Az égnek is nagy ünnepe.

A szellőben, melly épen érint,
Az égiek dala susog,
István király nevéből hangzik,
A mire csak gondolhatok.

A templomban sugárzó arczok,
A sziv tele csordulatig;
Itten közel vagyunk hozzája,
Mivel az Ur itten lakik.

Itt elmondjuk, mi szivünk nyomja,
Mi évektől bánt, háborit;
A szót, mit csak suttogva ejtünk,
Ma bizonynyal meghallja itt.

Letérdelek a durva köre,
Szivemben csend, nyugalom;
A szent ének, melly mindent gyógyít,
Már megzendült a karzaton.

A hideg fal, melly máskor néma,
Ma egészen magába száll;
Áhitattal harsogja velünk:
„István, te nagy s dicső király!”

Az érzelem valóban forró,
Egekig küzd ereje föl;
A kigyujtott arczok lángjában
Ma szokatlan fény tündököl.

Az erős hit varázshatalma
Keresztüljár minden szivet;
Oh, nem fog ott az áldás késni,
Hol a sziv illy emelkedett!

Megadással telik meg lelkem,
Könyvembe vesz tekintetem;
S im istenszó rezzent meg lapján:
„A tőröké leszen a menny!”

DALMADY GYÓZÓ.

Kakas Márton levelei.

CXI. Levél. Rabbi Daenemark.

Tisztelt szerkesztő ur! A minap a kapu alatt elfog egy kis fájós szemű zsidógyerek s azt mondja, hogy egy híres ember akar velem beszélni, egy csodaember, Wundermann: rabbi Hirsch Daenemark.

— No ha csodaember, hát tegye meg azt a csodát, hogy találjon engem itthon.

Mert tudja szerkesztő ur, én meg olyan csoda ember vagyok, hogy ha akarom, úgy el tudok tiúnni, hogy sehoh sem találjak meg. Láthatlanná tevő kalapom van-e? vagy madárrá tudok-e változni? az már hadd maradjon az én titkom.

S képzelje tisztelt szerkesztő ur, a Wundermann csakugyan rám akadt (ön maga is tudhatja, hogy ez szép nagy mesterség, *) épen abban a percben fogott el, mikor az ajtó kilincsét kezembe fogva, el akartam változni itt-honnemlevő emberré, s azonnal rabbá tette.

Megadtam magamat: — további ellenállás haszontalan lett volna; — bebocsátottam őt saját várnégyszögembe s azután leültünk egymással szemközt.

A rabbi csinos, élte delén levő férfi, rangjához szabott selyem tógában; mikor beszél, szeméit mindenkor lehunyja, szavaira nagyon kell figyelni, hogy megértsük, mert igen sebesen beszél, s erősen keleties kiejtéssel.

— Ön nagyon magnetikus ember, ezt én mondom önnek: érzem közel-létéből; ezért mi jó barátok vagyunk. Azok vagyunk-e?

— Igenis, azok vagyunk.

— Hallotta ön a nagy rabbi Daenemarknak híré? Az a nagy rabbi Daenemark én vagyok. Én utaztam Európában, Ázsiában, Afrikában, Amerikában, Ausztráliában; azonkívül Anglia, Skócia, Hispánia, Gallia, Bavaria, Würtemberg, Prussia, Toskana, Modena, Nápoly, Sicília, Syracuse, Helgoland, Lemberg, Bécs, Krakkó, Komárom, —

— Igenis, ott hallottam már önről egyszer; akkor én diák voltam.

— Ön Komáromból való? Tehát jó barátok maradunk. Mit tart ön Metternich felől?

— Oh, igen kedves ember.

— Olvassa ön el, mit irt Metternich a nagy rabbi Daenemarkról.

Azzal egy iratot vett ki roppant nagy börtárczából, mellyben Metternich elismeri őt csoda embernek.

— Mit tart ön a görög király felől?

— Oh az is igen kedves ember.

— Tessék, olvassa, mit irt az a nagy rabbi Daenemarkról?

Olvastam, az is csupa magasztalás volt.

— Tiszteli ön a római pápát?

— Hát természetesen.

— Tessék, olvassa, mit irt ő a nagy rabbi Daenemarkról?

Ő szentsége is bizonyítja, hogy a rabbi rendkívüli emlékező tehetőséggel bír.

— Mit tart ön Napoleon császárról?

— Az ujságok azt írják, hogy az is igen kedves ember.

— Tessék, olvassa, mit iratott a császár saját nevében a császárné titkára Tascher de la Pagerie urral rabbi Daenemarkról. — Én voltam a császárnál a keleti háboru alatt; a császárné oda dugta ujját a szentírás lapjai közé, s én megmondám neki, hogy a melly soron mutató ujjá megállt, az a sor az ő számára jóslat. És midőn felnyitá a könyvet, ime ez állt a császárné ujjá alatt: „monda pedig az angyal Sárának; bizonyára fiad fog lenni!“ A császár nagyon örült neki, s kérdezé tőlem: találjam ki, mit tart ő most a markában? Én felelém: harmincz darab aranyat, sire! — felnyitá markát, annyi volt benne, azt mind nekem adta; de nálam a pénz nem áll meg, ugy-e önnél sem? Ezért jó barátok vagyunk. Azután kérdezé tőlem a császár: elfoglalja-e Szebasztopot, s legyőzi-e az oroszokat, vagy nem? Én felelém: el is foglalja, meg nem is foglalja, le sem győzi, mégis legyőzi. Arra nevettek mindnyájan, pedig valóban úgy történt. Mi vagyok én?

— Ön nagy férfit, rabbi Daenemark.

— Van önnek valami képes-könyve?

— Akármennyi. Parancsol vele?

— Mit tart ön nagyobb csodának? Előre megmondani, hogy miféle kép lesz azon a helyen, a hová ön az ujját be fogja dugni a lapok közé, vagy pedig azt, hogy a hová az ujját bedugta, ott miféle kép van?

— Az első eset nehezebb.

— Tehát azon helyen, a mit ön az ujjával érinteni fog, van egy kép, ott térdepel egy ember, egy másik hanyatt fekszik, egy harmadik pedig lámpást tart fölötté. Nyissa fel a könyvet.

Valóban az a kép volt ott. Párisi halászkok egy hullát fognak ki a vizből éjjel.

— Mi vagyok én tehát? Csaló vagyok-e én?

— Ön nagy ember, rabbi Daenemark.

— Most tegye ön előre be az ujját a könyvbe, a hová akarja s kívánja, hogy megmondjam, mi van ott?

Egyikünk sem látott a könyvbe, mert másik kezemmel összefogtam.

A rabbi megilletődött, hangja reszketni kezdé.

— Azon a helyen, a hol az ön ujjá áll, egy megrendítő jelvény van; Jézus van ott a keresztfára feszítve, körülé fegyveres emberek és asszonyok.

*) Valóban az.

Felnyitám a könyvet, valóban egy zárda előtti jelenet volt ott, hol a zárdaszűzek utolsó italt adnak a halálra vezetett elítéltnak, középett áll a feszület.

— No? mi vagyok én? csaló vagyok-e én?

— Nem, rabbi, ön nagy ember.

— Van önnek valami ismeretlen nyelven irt könyve?

— Természetesen: magyar könyvek. Itt van egy regény.

— Akar ön abban valami jóslatot találni maga részére?

— Nem bánom.

— Dugja be az ujját a lapok közé. Alul akarja, vagy felül találni a jóslatot?

— Alul.

— Ott egy üres sor van, semmi sincs beleírva.

Másodszor felül kértem, ott megint üres sor volt, harmadszor azt mondta, hogy válasszak egy megjegyzett lapon valami sort: én a tizenyolczadikat mondtam, arra azt felelte, hogy mind a négy lapon, a hol az ujjam van, nincs több tizenhét sornál. Felnyitottam, az ujjam két czimlap közé dugva, az első lap üres volt, a másikon hét sor, a harmadikon kilencz, a negyediken a „nyomtatta Landerer és Heckenast“ egyedül.

— Hát mi vagyok én? csaló vagyok-e én?

— Nem, rabbi, ön nagy ember.

— Ugy van: Csak egy rabbi Hersch Daenemark van a világon. Holnap jön el szállásomra, előadást fogok rendezni; csak hat ember számára egyszerre. Egy jegy ára 10 pf. Mikor a porosz finanszminiszter sokallta ezt a belépti díjt, megjósoltam neki, hogy nemsokára le fogják tenni a miniszteri-umból. Vannak önnek még ismerősei?

— Igen. Hanem azok csak a majomszinházba járnak.

— Tehát holnap elvárom önt. Itt a jegy. Holnapig gondolkozom önnek jövődjére felől. Addig jó barátok maradunk.

Vajjon ki találja ki, mi ennek a folytatása és vége? Kakas Márton.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

△ (Uj találmány.) Reichenbachban Körner Róbert Florián olly kocsit talált fel, melly lovak és gőz nélkül sokkal sebesebben megy, mint a lovak által huzott. A bennülő kevés fáradsággal lábával mozgatja a kis gépezetet, melly az egészet hajtja s így nagy megerőtetés nélkül egy nap alatt 14—16 órát is mehet. A feltaláló e kocsiján Karlsbadba utazott s találmánya ott nagy figyelmet gerjeszt. Többen felkérték, hogy készítne számukra hasonló kocsit s 6 50 porosz tallérért készít is szivesen.

⊙ (A selyem-évi.) Eddig azt hitték, hogy a nyers selyemkészletet semmiféle fereg nem támadja meg. Legközelebb azonban egy rajnavidéki selyemgyáros Krefeldben azt a szomorú felfedezést tette, hogy egy rovar pondró nyers selyem készletében borzasztó pusztítást tett.

△ (A téstágyár Győrött) mindinkább növekvő megrendeléseknek örvend. Már a Dunafejedelemsegekből is kapott megrendeléseket; több bécsi közintézettel szállítási szerződést kötött, s hogy mind e megrendeléseknek eleget tehessen, jövő hóban már lőerőre lesz átadomítva. Ez is bizonyosága annak, hogy a gyárak a magyar földön is felvirágozhatnak, ha a kellő körülmények nem hiányzanak.

Mi ujság?

— Szent István első apostoli magyar király emlékünnepe tegnap aug. 20-án 6 eminenciájának, Magyarország herceg primásának személyes megjelenése váratott, azonban közbejött akadályok miatt elmaradt.

— B. Nyáry Sándor hussárkapitány Klattauban (Csehországban), egy tűzvész alkalmával, saját élete veszélyeztetésével mentett meg egy, az égő házban felejtett gyermeket. A lapok nagy méltánnyal szólnak e nemes és bátor tetről.

+ (Gr. Bethlen Sándor Retyezáton zergeadászatot rendez), melly jövő szeptember hó 2-án veendi kezdetét. A nemes mulatságban résztveendő vadászok sept. 1-én Malomvizen gyűlnek össze.

+ (Szathmáry Károly tanár és író) a m.-szigeti iskolai muzeum javára hangversenyt rendezett, melly 130 ft. tiszta jövedelmet hozott. Maga a buzgó rendező igen tanulságos felolvasást rendezett a villanyosság, delezesség és távirászat köréből.

+ (A Kisfaludy-szobor fölállításá B.-Füreden) hir szerint a jelen fűrdői idény alatt nehezen fog megtörténni, s valószínűleg a jövő nyárra marad.

+ (Molnár szintársulata) a téli idényt Miskolczon fogja tölteni. Bizonyára jó dolga lesz, mert a közönség nagy érdekeltséggel várja.

△ (A dinnye-ünnepély), mellyet a kertészeti-társulat rendezni fog, mindenfelől szép pártolásnak örvend, s így remélhetőleg egyike lesz ez azon ünnepélyeknek, mellyekre sokáig vissza szoktunk emlékezni.

+ (Vándorsáskák Bécsben.) Már mintegy 3—4 hét óta hire járt, hogy Magyarország déli részéről fölfelé nagy mennyiségű egyiptomi sáskasereg van utban. Egyszer csak megjelent e pusztító állatok elősapata Pozsony környékén is, s néhány napra rá Bécs külvárosába is beköszöntöttek. A sétányon, kertekben, sánczárkokon, bástyákon sőt még az utczákon is lehet látni e hivatlan vendégeket. Legnagyobb mennyiségben voltak láthatók a hadgyakorlati téreken. E sáskák jóval nagyobbak és erősebbek, mint a mi nagy zöld sáskáink; alapszínök szürke s rendkívül élénkek.

+ (Nagy-Körösön) részvények útján egy mulatókerttel összekötött fűrdőt állítottak, mellynek alakuló gyűlése m. hó 24-én tartatott meg.

△ (Az olasz háboruban megsebesültek javára) sorjáték fog rendeztetni.
+ (A balaton-fürdői vendégek száma) utolsó kimutatás szerint augusztus elején 829-re emelkedett.

— (A parádi timsós fürdőből) augusztus 6-ról írják: Fürdői időszakunk lassanként végéhez közelget, bár a forró augusztusi hév tikkasztó melegével még a Mátra hűvös árnyaiban is éreztetni tulságosan jótékony melegét, és naponként egy-egy vidámabb vendégtársat hervaszt el a fürdői vendégkoszorúból, csupán a sinlődőknek engedi át a fürdői csendes magány elvezetét. — Az előre nem láthatott idő sokféle nehézségei dacára is Parád népes volt, bár nem túl zajos, de sok szép vendéggel dicsekedhetett. Jól rendezett mindkét Anna-bálya szépen sikerült s kedvre deríté a tánczot kedvelő szép közönséget. — A fürdői vidorság felújítására szép hatással működött fiatal zenésziünk Rudics Vilmos, a miskolci színház zenetársaságának egyik fiatal zenésze, ki tiszta hangzatu s érzéssel huzott magyar zenéjével vidámitotta fel a kedélyeket.

— Debreczeni hírek. Aug. 15. Vásárunk lanyha üsletü, vendégeink a nagy szárazságról, s e miatt a természetben okozott károkról panaszkodnak, sok helyütt a kukoricza annyira összeaszott, hogy azt már a tegnap este kezdődött eső aligha lesz képes valamennyire is helyrehozni. — A forróság miatt legkeresettebb vásári cikk a dinnye, temérdek gúlákba van e hűsítő gyümölcs lerakva piacunk hosszú során, s évek óta nem leheté illy korán tökéletes éretteket látni s ízlelni, mint ez idén.

— Hegedűsnét, a népdalok kedves csalogányát, néhány darabban szerencsések valánk hallani; — mint Török Bálintné lépett föl először, közönség elég, de nem nagy számmal, már a „Tűcsök“ megtölté a szinkört, míg a „Huszársíny“ annyi embert varázslott oda, hogy több már ugyan be nem fért; — vendégnők e darabban nem látszott kedvvel játszani; az igaz, hogy a Begleitungban nem sok örömet láthatá; — egy pár színész rögtönzött, a cigányok izléstelenül komédiáztak a csárdai csata után; strámeszturam pedig tulságosan szórta a ter... tettét, mit pedig egészen elengednénk; az „Ezred leány“-ában is a zenekísérettel volt a baj, meg a színészek többségével, sehogysem ment kerekén a darab. Antalt csodáljuk, hogy nem figyelmezteté a rendezőség, — ha van illyen — hogy azon szerep nem hulye, ezen Antal pedig készakarva, ostobát személyesite, az ujonczot nem az éktelen csákó, nem a kardnak jobbra kötése, mentének övnek leölggátásából kell csak a színésznek megismertetni; — a nők jobban tudák szerepeiket! — Még a „Rokkant huszár“- „Zsidó“- és „Csikós“-ban hallók a kedves dalokat; hanem annyit az igazságnak tartozunk kimondani, hogy a segédszemélyzet általában semmi gondot nem fordítván arra, hogy jó közreműködésével Hegedűsné kedvét s előadási hatását emelje; a közönségnek nagy része nyilvánítá, hogy nagyon sok rosszat kelle végig tűrni azért a kevés élvezetért! △

— (Ismét egy gyógyítója a veszettségnek.) Szatmárról írják: Csenger mezővárosban lakik egy földmivelő, neve Apjok László, ez számtalanokat, kiken már kitört a betegség veszett kutya marása folytán, meggyógyított, egynek már a nyelve alatt rut hólyagokat vagdalt le, egy pedig a falat harapta kinyájában. Adnak neki erről itt a vidéken sokan bizonyítványokat. Valóban kívánatos volna ez orvosszernek is megvizsgálása, s ha bebizonyul, megjutalmazása.

+ (Nagy hőség.) A kaliforniai posta jun. 27-ről azt a hirt hozza: hogy jun. 27-én Szent-Borbálában (Kalifornia) olly hallatlan hőség uralkodott, hogy borjúk, tengeri nyulak, madarak stb. felfordultak. A fák mind le vannak perzselve, a gyümölcs a fán megszalódott. A különféle érczek olly forrók lettek, hogy kézzel nem lehetett érinteni. A szent-borbálai lakosok azon hiedelemben voltak, hogy vulkáni kitérés történetett közelükben. Ugyanekkor írják: hogy e vidéken hegy völgy úgy néz ki, mintha tüzes vassal boronálták volna. Szent-Borbálát május 17-én iszonyu sirocco látogatta meg, melly a lakosokat kényszerité szobájukban maradni; állatokat ölt meg, és a gyümölcsöt a fákon a szó teljes értelmében megaszalta. Európa északi felén épen jun. 24-én kezdődött a tulságos meleg és szárazság.

△ (A nagy hőség, melly még folytonosan tart, sokat ártott a színházaknak. Nevezetesen Párisban mult évi júliusban Páris színházai 718,911 frankot, ez évi júliusban pedig csak 462,673 frankot vettek be, a mi szemebetűnő különbség.)

+ (A photograph-arczkép, mint áruló.) Egy földbirtokos, kinek fia Bécsben gyakornokoskodott, meghallotta, hogy ez kicsapongó életet él, értékes gyűrűit, óráját, aranylánczát, arany melltűjét stb. eladogatta. Hogy tehát e hír alaposágáról meggyőződjék, azt írta fiának, hogy fényrajzolt arczképet mielőbb küldje meg neki. A fia mitsem gyanítván, atyja kívánságát sietett teljesíteni. Midőn az arczkép megérkezett, szomoruan tapasztalta a gondos atya, hogy a hír nem hazudott, mert az arczképen a fia ékszerei nem voltak láthatók.

+ (Murphit, a híres sakkjátészót), midőn Amerikába visszatért, a new-yorki sakk-club pompás sakkjátékkal tisztelte meg. A fekete figurák aranyból, a fehérek ezüstből vannak készítve, korneoltalpaczattal, a tábla ebenfából és gyöngyházból. Az egész játék 1500 dollárba került.

△ (Egy eb), a Hannover nevű gyalogezred zenekarában, már 15 év óta hordozza a nagy dobót. Résztvett az 1848. és 1849-ki, és a holsteini hadjáratban s legközelebb az olasz háboruban. A solferinói ütközet alatt francia fogságba került, mivel egy granátdarab dobja szekerét eltörte, mire megijedvén, vagy mint a katonák beszélik, fölmérgedvén, vitézül az ellenség közé rohant, hol dobostól együtt elfogták. Négy nap mulva azonban egyszer csak megjelent Veronában ezredénél. Még nyakán volt a köté, mellyel elfogva meg volt kötve, de mellyet ő elragott. Jelenleg Csehországban, ezrede toborzó kerületében, Theresienstadban van, hol élte fogytáig kegyelem ke-

nyeret élvez. Szolgálatá egész ideje alatt rendszeretete s a katonákhoz, de különösen az ő zenebandájához való ragaszkodás által tünteté ki magát. Mindig helyén volt s ha valaki a bandából nem tartá meg a rendet, azonnal morgott, sőt ugatott. A katonák szintén szerették őt s bő táplálékáról gondoskodtak. Ez ebet a pesti közönség is ismeri, azon időből, midőn az ezred Pesten tartózkodott.

+ (Különös neme a sörhűtésnek.) Gallicziában egy különös fajta kis kigyót szoktak tenni a sörs sörkorsókba, melly a sört a legnagyobb forróságban is hűsen tartja. Néhányan közelebb azt a bolondot tették, hogy mivel kigyójuk nem volt, sörrel telt poharukba egyegy békát raktak, hogy az a sört meghűvösitse; hanem csakhamar meg is bánták különözességüket, mert egy pár közölök ollyan csömört kapott, hogy tán három hétig sem lesz étvágyuk.

△ (Berlinben a fiatal gazdák) együletet alakítottak, hogy legyen alkalmuk és terük eszméik kicserélésére. Szerkesztenek havi iratot is, melly a társulat dolgozatait közli. Van a társulatnak egy szekrénye, mellybe minden tag tehet egy megoldandó kérdést, melly felett aztán az egész társulat vitatkozik. Vannak tiszteletbeli tagok s vidéki levelezők. Nem volna-e jó e példát nálunk is utánozni, avagy e helyett nem volna-e még sokkal czélszerűbb minden vidéknek gazdasági együletet alakítani, mellyek valamelyikének kivétel nélkül minden gazda tevékeny tagjául avatná be magát? Be sokat kérdezősködünk!

+ (Szinpadi szórakozottság.) Hamburgban a városi színházban közelebb az „Ördög Robert“ adatásakor, midőn a 2-ik felvonásban a balletet elkezdték, a szereplő hős lovagok egyike belenyult mellényzsebébe, s onnan pápaszemet huzván elő, miután azt szorgalmasan megtörülte, föltette a szemére, hogy annál jobban lássa Casati k. a. tánczát. A közönség azt sem tudta, nevesse-e vagy boszankodjék e figyelmetlenségen.

△ (Nyaktörő vállalat.) Worcester grófságban Stoke Prior községben, egy vegyészgyár s ennek egy, Angliában csaknem legmagasabb gőzkatlan-kéménye van, melly csucsáig, hol villámhárító áll, 302 láb magas. E villámhárítót a fölszálló gőz vize miatt a rozda igen megrontotta. Ujat kellett volna helyette föltenni, még pedig kívülről fölmelve, mert avégre, hogy valaki belülről fölmászszék, a gyárnok nem akarta a katlan fűtését félbeszakasztani. Egy Sheffieldből való munkás, Brown, ajánkozott e vállalatra. Ő ugyanis 24 létrát készítettett, mellyek mindegyike 21 láb hosszú volt. Az első a kéményhez támasztá, a második végét az elsőnek felső végéhez erősíté, oldalt pedig vaskampókkal a kémény falához erősíté. Így rakta egymásra mind a huszonnegy létrát; legtöbb nehézséggel járt a legfelsőnek megerősítése, mivel a kémény csucsánál arasznyi párkánnyal volt körülveve; de e nehézségen is győzött s az új villámhárítót minden veszély nélkül föltette. Ezen ember a nagy-körösi híres toronymászónak méltó párja.

Egyveleg.

+ (Igen komikus eset fordult elő) közelebb a Grätz és Marburg közti vaspályán. Egy trieszti ur egyik első osztályu vagonban történetesen egy szép hölgy mellé került. Alig hogy a vonat állomásáról elindult, egyszerre e hölgy felugrik ülőhelyéből s a legnagyobb indignatioval szól: „Uram, mit akar ön? ez hallatlan vakmerőség!“ A trieszti ur bámulva hallja ezt; nem tudja mire vélni a váratlan megtámadást. „Nem értem nagysádat!“ válaszolt egész nyugalommal. „En ollyat bizonyára nem tettem, mi nagysádat nyugtalanithatná.“ De a hölgy néhány perc mulva ismét felugrik, s az ijedség es düh félreismerhetlen jeleivel e szavakban tör ki: „Ön semmirevaló gazember! A legközelebbi állomásra befogatom önt!“ A megtámadott most még nagyobb szemeket csinált. „Ugyan hát mi baj van? mi történt?“ kérdi a dühöngő hölgyet, ki ellene folyvást szórta a szitkokat, s még a „méltóságos“ czímmel is nagyobbakkal tisztelte meg. A trieszti végre abban nyugodott meg: hogy ez a hölgy örült, s hogy majd a legközelebbi állomáson őrizet alá téteti. De épen midőn a vonat megálltával e szándékát teljesíteni akarná, a hölgy villámgyorsan ott terem a vagon ajtajánál s ennek ablakán kikiáltott: „Policzei! policzei!“ mire nemcsak a pályőrök szaladtak oda, hanem nagy embertömeg is tódult össze körüle. A hölgy most azzal vádolja a trieszti urat, hogy ez elég szemtelen volt az ő lábászárán kaparászni, s azt kétszer is megcsipni. A vádlott persze mennyre földre esküdött, hogy teljesen ártatlan. E perczen, midőn a dolog már illy aggasztó szint kezdett ölteni, odasiet a főkonduktor, s a vagonból egy kosarat húz ki, melly azon hölgynek ülése alatt állt. A kosárban egy lud volt; ez csipkedte unalmában a hölgy lábát, mi a trieszti urat csaknem komoly bajba keverte. Napfényre jöven a bűnös, a jelenlevők közt hangos kacaj tört ki; a hölgy pedig valószínűleg azt gondolta magában, hogy jövvőre nem csinál olly nagy lármát illy dologért.

+ (Straube Otto Halleban röpíratot) bocsátott közre, mellyben a most divatozó tanrendszer ellen kel ki. Különösen roszolja, hogy a gyermekek 8-ik évök betöltése előtt már iskolába küldetnek; hogy a tanórak száma felette sok; hogy ebédután, midőn a gyomornak emésztenie kell, s így mozgásra van szüksége, nagyon korán kell tanodába menniök; hogy a hosszú szünidők helyett több és rövidebb szünetek lennének tartandók. Szerző az újabb nemzedék elsatnyulását s a katonakötelezetteknek olly sokszorosan előforduló képtelenségét is a mostani tanrendszernek tulajdonítja.

◎ (III. Napoleon testvér-bátyjáról) Bonaparte Károly-Lajosról, a bécsi „katonai lap“ után, azt állíták, hogy őt 1831-ben márt. 25-én a Rimini-nél végbe ment csatában, egy Palássy András nevű magyar huszár az osztrák seregéből, összevagdalta. Hiteles levelekből, különösen pedig abból, melly a herezg hullájának boncoltatásáról szól, kitűnik most, hogy őt meghülés következtében, a kanyaró lepte meg s nagy fájdalmak s vonaglások közt márt. 17-én, tehát 8 nappal a Rimini-i csata előtt, mult ki.

+ (A legfőbb rendőri hatóság) a Párisban megjelenő következő lapoknak; „Le Pays“, „Le Constitutionnel“, „La Patrie“, „Le Courrier de Paris“, „Le Messenger de Paris“, és „Galignanis Messenger“ a postán való szállítást ismét megengedte.

△ (Az érzéketlenség.) Amerikában Kentucky-ban egy fiatal férfi nyilvánosan föllépett s mutogatta érzéketlenségét. Legelőször is lábikráiba egy marok gombostűt egész gombjokig beletűzdelt; aztán tenyerén egy árt szurt át; lábát egy faczipó talpához szegezte és úgy sétáltatott; egyik ujját egész a csontig bemetélt s végül orcájába egy kést döfött, melyet a száján át huzott ki. Mindezek előadása alatt csak legkiseb jelét sem adta fájdalomnak s vére is csekély mértékben folyt el. Hogy az egész nem volt csupán szemfényvesztés, arról a jelen volt orvosok tettek bizonyosságot. A katonák igen jó hasznát vehetnék az ily érzéketlenségnek.

+ (Kalmár lelkiismeretesség) cím alatt egy angol lapban közelebb egy érdekes czikk jelent meg, melyet jónak láttunk kivonatolag lapunkba is átvenni. Nagy figyelmet ébresztett — olvassuk e czikkben — egy angol vegyésznek e század első felében megjelent „Death in the pot“ (halál a fazékban) című munkája, mely a londoni kalmárok nem egy titkát árulja el. Utóbbi időben is jelent meg egy hasontartalmu munka, melyből kiderül, hogy nincs

élelmiszer, legyen az étel vagy ital, mely vagy rosszabb alkatrészek, vagy épen mérge által meghamisítva ne volna. A marhahús, melyet minden hamisítás ellen biztosítva hisz az ember, Londonban majd mindig olly állapotban árultatik, hogy tápszerű alkalmatlanná válik; s ki elég vakmerő kolbászt vagy füstölt nyelvet vásárolni, és azt megenni, az legyen elkészülve arra, hogy nemcsak beteg s a család eltitkolására erősen fűszerezett marhahúst, hanem lónyelvet is kap. A kenyér is olly vegyületekkel hamisítottik meg gyakran, melyek épen olly undorító, mint egészségtelenek. Nagymennyiségű csontliszt s méz pótolja sok kenyérben a buzalisztet. Romlott buzaliszt, szine és sulya helyreállítása végett, mindenféle ártalmas anyagokkal vegyítetik össze. Kávé közé cikoriát elegyitenek; s még elég szemtelenek, csalásukat azzal menteni, hogy a cikoria egészséges, s a közönség kedveli. Égbekiáltó csalások történnék a cukorral és tejjel; amabban vizsgálat alkalmával vér, tojásfehére, cukornádforgács, méz, ólom, vas és homok; emebben víz, kréta, sőt még állati agyvelő is találtatott. Nagy mértékben ütik a sör-és borhamisítás; ez utóbbi abból is kiderül, hogy az amerikai Egyesült-államokban több Xerest isznak, mint mennyit egész Spanyolország szőlőbogyein természetnek. Szóval, a gyümölcs és főzelékben kívül nincs élelmiszer, mit a kisebb kalmárok meg ne hamisítanak.

Színházi napló.

Péntek, aug. 12. „Gritti.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Szigligetől. Gritti ezuttal Tóth József adta, bebizonyítván, hogy a tragikai téren is nagy otthonossággal tud mozogni. Játéka sok tanulmányt árult el. Kár, hogy a nézők olly kevesen voltak.

Szombat, aug. 13. *Miszei Mari* k. a. harmadik fellépteül: „Rigoletto.“ Opera 4 felv. *Verditől*. Gilda nem könnyű szerepében ma másodszer lépett föl a fiatal vendégművésznő, s ezuttal talán még jobban tetszett, mint az első alkalommal. Különös előnyére szolgál az, hogy ő nemcsak énekelni, de játszani is törekszik, a mi számára kettős sikert biztosít. Tapsokban ma is bőven részesült, sőt koszorúval is megtisztelték.

Vasárnap, aug. 14. „Banyarém.“ Eredeti népszimű 3 felv. *Vahot* Imrétől.

Hétfő, aug. 15. „Mátyás, király less.“ Eredeti szimű 3 felv. Szigligetől. E darabot különösen a vasárnapi közönség nagy érdeklődéssel nézi, de nem is csuda, mert tárgya igen népszerű, s e mellett van benne látványosság elég.

Kedd, aug. 16. *Miszei Mari* k. a. jutalomjátékaul s utolsó föllépteül: „Fiorina.“ Regényes veg opera 2 felv. A fiatal művésznő e negyedik fölléptével befejezte vendégszereplését, mely igen szép eredménnyel ütött ki. Mint halljuk, ismét a milánói énekiskolába megy, kiképeztetését tovább folytatandó. Hiszszük, hogy további előhaladását koronkint be fogja mutatni a pesti közönségnek, mely őszintén ohajtja a fiatal énekesnőt mielőbb viszontlátni.

Szerda, aug. 17. „A régi pénzek, vagy: Az erdélyiek Magyarországon.“ Eredeti vígjáték 4 felv. *Irta Fáy András*.

Csütörtök, aug. 15. *Fektér* ur, a prágai színház első tenoristája első föllépteül: „*Troubadour*.“ Opera 4 felv. *Verditől*. Az előadás kezdete előtt Ő cs. kir. *Apostoli Felsege* születési ünnepére, a színház teljes kivilágítása mellett, az összes színházi személyzet a néphymnust énekelte el.

Szerkesztői mondanivaló.

4632. *Uj-Soové*. H. I. A kívánt könyvek nem e lapok kiadójának hivatalában jelentek meg s azért ott nem is kaphatók.

4633. *Nem közölhető művek*: Váry ur költeményei. — Részegen (és társai.) — Csak egyszer légy az én kis feleségem (és társai.) — A közelítő tavasz (és társai) ki vagyok? mi vagyok? Szegénység. — Kemény Simon. Hazám. Felszáradt a harmat. — A boldog kised és az árvák. — A szántóvető. — Egy honleányhoz. Sötétség gyermeke stb. — Vörösmartyhoz. — Honfiéret. Sz. László kutja. A várók. — A gerlepár. Estve. — A fűzfa poéta.

4634. *Szózat Fiume helyzetéről*. A czikk vagy későn jött vagy korán; az időt semmiesetre sem találta el. A miről egyébiránt sem a czikkíró, sem mi nem tehetünk, kik a czikket ki nem adhatjuk.

4635. *H. Dorogh*. T. E. A gondolat eredeti. Spanyol viaszból és rizsszemből targonczát készíteni! A csinos kis művel megkínáljuk az illetőket — más különben köszönet a szives figyelemért. Az ily ezer mesterség még a puskaport is képes volna feltalálni, ha — későn nem járna. — A megbízásban eljárunk.

4636. *N. Várad*. H. K. Nem csak a „kalangyák megett“ van meleg — itt is kánikula van. Oh csak már egyszer teljesíthetők önök ohajtását. Semmit sem kívánunk anynyira. Egyes jeleit már észre is vehették önök ez akarataknak.

4637. *B. Gyarmat*. K. I. A tudósítást megelőzte egy másik, hason tárgy.

4638. *Szeged*. Köszönettel vettük a „Nefelejts-koszorut Dugonics András síremlékére,“ mint külön lenyomatát a „Szegedi Híradóban“ megjelent derék czikknek. Kívánjuk, hogy a kis mű minél számos olvasóra találjon, különösen a dícsőült férfiú szülőföldén, a nagy Szegeden.

4639. *Brassó*. K. E. Az ajánlatot szívesen vesszük. A feltételeket az eredménytől kell felfüggesztenünk.

4640. *Verebély*. K. V. Megtörtént.

4641. *F. V. L.* Igen becsüljük a czikket; de talán mégis körünkön kívül esnek, „a harisnyakötés“ módjáról értekezni. Meg vagyunk győződve, hogy a czikk igen méltó helyet foglalhatna valamelyik női lapban. — A beküldött művek iránti kérdést nem értjük egészen; sziveskedjék ön azokat közelebb megjelölni. — A közölt adoma magánhasználatra igen jó s bár a gonosz férj malitája megrovást érdemel, közhasználatra ide iktatjuk: Egy vidéki helyen történt. A néha irodalmi munkákkal is foglalkozni szerető nő mohón kapja el a postáról érkező Vasárnapi Ujság legújabb számát. — „Hadd nézzem, mit mond az a szerkesztő legújabb novellájáról.“ — „Keresd a balesetek s elemi csapások között“ — igazítá utba férje. (Mástól ez nem is telhetett volna.)

4642. *Komárom vidéke*. Ha rá kerül a sor, igen.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetnap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-		Izraelit. naptár	Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
Augusztus			Aug. (ó)		Ab R.	ó.	p.
21 Vasárnap	B 10 Bernát	B9 Joak	9 D 10 Mát.	5 4 7 2	21 Kis fa-	9 53	1 34
22 Hétfő	Timotheus	Álfonz	10 Lőrincz v.	5 6 7 0	22 (ünnep)	10 39	2 49
23 Kedd	Benici Fülöp	Zachar.	11 Máté	5 8 6 58 23		11 41	3 55
24 Szerda	Bertalan a.	Bertal.	12 Photius	5 8 6 57 24		*	4 49
25 Csütört.	Lajos király	Lajos k.	13 Maximus	5 10 6 55 25		0 58	5 25
26 Péntek	Sámuel prof.	Samu	14 Micheas	5 11 6 53 26		2 24	6 0
27 Szomb.	Kalaz. Józ.	Gebhard	15 NB. A. b.	5 13 6 50 27	27 Sab.	3 54	6 29

Holdnegyed: ● Ujhold 28-án 6 óra 30 perczkor reggel.

TARTALOM.

Csokonai Vitéz Mihály (arczkép). Zilahy K. — A beduin. Vajda János. — Az utolsó budai basa (folyt.) Jókai Mór. — Csokonai Vitéz Mihály sírja Debreczenben (képpel). Barzó J. — A nagy-károlyi várkastély és a régi vár (képpel). — Egy medve karjai közt (képpel). — László Károly levelei Amerikából VII. — **Tárház**: Liszt Ferenc és a magyar zene. Irodalom és művészet. — **Szent István napi melléklet**: Szent István napján. Dalmady Gy. — Kakas Márton levelei. Ipar, gazdaság, kereskedés. Mi ujság? Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

A **Politikai Ujdonságok** 33. számának főtartalma: A világ egy „Etruriai királyság“ felállításáról kezd hallani. — Az olasz ügy az angol parlamentben. — Heti krónika. — **Tárcza**: A szatmár-németi-i kisedővoda a lefolyt évben. — Vidéki közlemények: B.-Gyarmat, Uj-Soové, Kótaj stb. Rendes rovatok.

Figyelmeztetés

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK

mind azon t. cz. olvasóihoz, kik a jelen félévben előfizetéseiket megújítani elkéstek.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 1859. évi másodfélvi folyamából teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési feltételek, postán küldve vagy Budapesten házhoz hordva:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt 6 hónapra	5 ft. — kr. ujp.
„ „ „ „ „ „ 3 hónapra	2 „ 50 „ „
A Vasárnapi Ujság külön 6 hónapra „	3 „ — „ „
A Politikai Ujdonságok külön 6 hónapra	2 „ 50 „ „

A Vasárnapi Ujság és Magyar Sajtó együtt 6 hónapra 10 ujft.

„ „ „ „ „ „ 3 hónapra 5 „

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány. A pénzek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadóhivatala

Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. uri-utca 12. sz.)